

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

“Det stödet fick mig upp ur träsket”

En kvalitativ studie om ungdomars erfarenheter av stöd från arbetsmarknadsinsatser

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp, Kandidatnivå
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Termin: VT 14
Författare: Ida Åberg & Anna Örn
Handledare: Katarina Hollertz

Abstract

Titel: *“Det stödet fick mig upp ur träsket”* - En kvalitativ studie om ungdomars erfarenheter av stöd från arbetsmarknadsinsatser.

Författare: Ida Åberg & Anna Örn

Nyckelord: Ungdomar, ungdomsarbetslöshet, arbetsmarknadsinsatser, stöd.

Ungdomsarbetslöshet utgör ett problem i dagens samhälle som kan medföra allvarliga och varaktiga konsekvenser för den enskilde och samhället, både på kort och på lång sikt. Arbetsmarknadspolitiska insatser syftar till att främja ungas etableringsmöjligheter på arbetsmarknaden men kunskapen gällande dess resultat och effekter är begränsad. Utgången i uppsatsen var därför att fokusera på ungdomar som erhållit en anställning efter en tid av arbetslöshet. Syftet var att genom en kvalitativ studie skapa en större förståelse för ungdomars erfarenheter av arbetslösheten samt belysa vilket stöd de fick respektive saknade från de arbetsmarknadsinsatser de deltog i. Uppsatsens frågeställningar var, hur beskriver ungdomarna att deras livssituation påverkades av arbetslösheten? Vilka typer av stöd upplever ungdomarna att de fick från arbetsmarknadsinsatserna och hur var stödet till hjälp? Finns det något stöd ungdomarna saknade från insatserna? I så fall vad? Vi använde en kvalitativ metod och genomförde semistrukturerade intervjuer för att besvara våra forskningsfrågor. Resultatet visade att samtliga ungdomar beskrev hur arbetslösheten hade en negativ inverkan på deras livssituation och påverkade den psykiska hälsan samt vardagen på olika sätt. Vidare erhöll ungdomarna kognitivt stöd, nätverksstöd samt emotionellt stöd i samband med sitt deltagande i olika arbetsmarknadsinsatser. Samtidigt kunde vi urskilja ett paradoxalt förhållningsätt gällande dessa insatser då ungdomarna även saknade meningsfullhet, kontinuitet, tid och engagemang samt en stödjande kontakt.

Tack!

Först vill vi tacka alla ungdomar som gjort denna uppsats möjlig genom att dela med sig av sina erfarenheter! Vidare vill vi framföra ett stort tack till de kontaktpersoner som gjorde det möjligt för oss att träffa alla ungdomar. Tack också till våra nära och kära som stöttat oss under denna period. Slutligen vill vi framföra ett stort tack till vår handledare Katarina Hollertz som gett oss feedback, råd och tips under uppsatsprocessen.

Innehållsförteckning

1. Problemformulering	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
2. Bakgrund	2
2.1 Arbetslösheten bland ungdomar	2
2.2 Samhällsinsatser för ökat arbete bland ungdomar	3
2.3 Arbetsförmedlingen.....	3
2.4 Arbetsförmedlingens arbete med ungdomar	3
2.5 Arbetsmarknadspolitiska program för ungdomar	4
2.6 Begreppsförklaringar	4
3. Tidigare forskning	4
3.1 Psykisk påverkan vid arbetslöshet.....	5
3.2 Stödande insatser till arbetslösa	6
3.3 Stödande handlingar från professionella	7
4. Metod	8
4.1 Val av metod	8
4.2 Urval	9
4.3 Genomförande	10
4.4 Arbetsfördelning	12
4.5 Avgränsningar	12
4.6 Förförståelse	12
4.7 Reliabilitet och validitet	13
4.8 Etiska överväganden.....	14
4.9 Analysmetod	15
4.10 Metoddiskussion	16

5. Teoretisk referensram	16
5.1 Stödteori	17
5.2 Emotionell energi och Empowerment	18
6. Resultat och Analys.....	19
6.1 Arbetslöshetens effekter	20
6.1.1 Arbetslöshetens påverkan på den psykiska hälsan	20
6.1.2 Arbetslöshetens påverkan på vardagen	21
6.2 Stöd ungdomarna erhöill	23
6.2.1 Kognitivt stöd.....	23
6.2.2 Nätverksstöd.....	25
6.2.3 Emotionellt stöd	27
6.3 Stöd ungdomarna saknade.....	30
6.3.1 Meningsfullhet.....	31
6.3.2 Kontinuitet.....	32
6.3.3 Tid och engagemang.....	33
6.3.4 Stödjande kontakt	35
7. Slutsatser	36
7.1 Avslutande reflektioner	37
8. Referenslista.....	39
9. Bilagor:.....	41
9.1 Bilaga 1: Intervjuguide	41
9.2 Bilaga 2: Brev till aktörer.....	45
9.3 Bilaga 3: Brev till respondenter	46

1. Problemformulering

Ungdomsarbetslöshet är ett samhällsproblem som ideligen diskuteras i såväl massmedia som i politiska debatter. Problemet fortsätter att öka i Sverige trots att arbetsmarknadspolitiska åtgärder sätts in med syfte att reducera arbetslösheten och öka sysselsättningen bland unga (Regeringen, 2014).

Forskning pekar på att arbetslösheten har negativa effekter på den psykiska hälsan och det finns tydliga samband mellan arbetslöshet och variabler som stress, depression, ångest, psykosomatiska symptom, välbefinnande och självuppskattning (Janlert, 2012). Därtill medför arbetslösheten en reduktion av individens ekonomiska resurser vilket i sin tur försvårar möjligheten att delta i det sociala nätverket. Att vara arbetslös är så mycket mer än att vara utan arbete. Det innebär utöver avsaknaden av socialt umgänge och ekonomiska resurser även brist på rutiner och känslan av att tillhöra ett meningsfullt sammanhang. Utan arbete är man utesluten ur ett samhällssystem som präglas utav arbetslinjen och av konsumtion (Hammarström, 1996).

Vidare blir det svårare att ta sig in på arbetsmarknaden ju längre tid man är arbetslös (Angelin, 2009). Ungdomar som blir arbetslösa efter gymnasiet är med större sannolikhet också arbetslösa under de följande tio åren jämfört med de som får ett arbete (Nordström Skans, 2004). Dessutom hinner många av de som blir arbetslösa i unga år aldrig ikapp ekonomiskt under hela livet. De ungdomar som har svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden bor hemma hos föräldrarna längre, bildar familj senare, kommer efter i löneutvecklingen samt får lägre pension (Angelin, 2009).

Vi har valt att referera ovan nämnda studier då dess resultat visar hur etablerat problemet ungdomsarbetslöshet är, vilka varaktiga effekter fenomenet får, vilka känslor arbetslöshet kan ge upphov till, samt att gruppen arbetslösa ungdomar är en utsatt grupp. Utifrån dessa resonemang har vi valt att studera ungdomsarbetslöshet då vi anser att detta ämne är högst relevant för socialt arbete eftersom problemet kan få allvarliga och varaktiga konsekvenser för den enskilde och samhället, både på kort och på lång sikt.

Enligt Regeringen (2014) arbetar både den svenska regeringen och andra myndigheter och organisationer idag aktivt med frågor som berör unga arbetslösa. Trots detta är kunskapen om resultat och effekter av arbetsmarknadsinsatser begränsad. Det är därför oklart hur väl insatserna passar de unga som har de största behoven (SOU, 2013:74).

Vi anser därmed att kunskapen på området är bristande och vill därför genom en kvalitativ undersökning lyfta rösterna från ungdomar som deltagit i arbetsmarknadsinsatser. Detta för att få en djupare kunskap samt skapa en större

förståelse för vilka typer av stöd ungdomarna lyfter fram som betydelsefulla samt vad de saknade från de insatser de erhållit. Vi hoppas att vår studie kan generera information som förhoppningsvis kan bidra till en större insikt gällande arbetslösa ungdomars situation.

1.1 Syfte och frågeställningar

Denna uppsats kommer att fokusera på ungdomar som erhållit en anställning efter en tid av arbetslöshet. Syftet är att genom en kvalitativ studie skapa en större förståelse för ungdomars erfarenheter av arbetslösheten samt belysa vilket stöd de fick respektive saknade från de arbetsmarknadsinsatser de deltog i.

Frågeställningar:

1. Hur beskriver ungdomarna att deras livssituation påverkades av arbetslösheten?
2. Vilka typer av stöd upplever ungdomarna att de fick från arbetsmarknadsinsatserna och hur var stödet till hjälp?
3. Finns det något stöd ungdomarna saknade från insatserna? I så fall vad?

2. Bakgrund

Vi kommer nedan att redogöra för statistik gällande arbetslösheten bland ungdomar i Sverige samt kortfattat beskriva vad begreppet arbetslös innebär. Vidare kommer vi i korthet redogöra för de samhällsinsatser som finns till arbetslösa ungdomars förfogande.

2.1 Arbetslösheten bland ungdomar

Arbetslöshet går att mäta på flera olika sätt men vi har valt att presentera statistik från Arbetskraftsundersökningarna, AKU, som visar att det i mars månad år 2014 fanns ca 171 000 arbetslösa ungdomar i åldern 15-24 år i Sverige. Det innebär att ungdomsarbetslösheten uppgick till 26,9 procent. Detta visar på att det finns en problematik angående ungdomars inträde på den svenska arbetsmarknaden (Statistiska centralbyrån, 2014).

Begreppet arbetslös innebär att individen saknar sysselsättning men kan samt vill erhålla en anställning inom 14 dagar. Vidare skall individen aktivt ha sökt arbete fyra månader bakåt i tiden. Studerande kan också adderas till arbetskraften såvida de söker arbete eller är beredda att ta de arbeten som finns till deras förfogande (Ekonomifakta, 2014).

I Sacos rapport *Ungdomsarbetslöshet – Mått, orsaker och politik* (Oscarsson, 2013) redogörs för ett flertal svårigheter för ungdomar att ta sig in på arbetsmarknaden idag. Kraven på utbildning har ökat och pressen på arbetsmarknaden är hög. Rapporten visar att det blir svårare för ungdomar att ta sig in på arbetsmarknaden ju längre de står utanför och omkring hälften av de ungdomar som inte arbetar eller

studerar kommer att befinna sig i samma situation tre år senare. Rapporten redogör för en mängd riskfaktorer som återkommer i undersökningar. Det visar sig att bristande utbildning är en riskfaktor som kan medföra varaktiga konsekvenser för unga att inrätta sig på arbetsmarknaden. Arbeten där man enbart behöver grundskoleutbildning är på väg att upphöra och de kvalifikationer som främst efterfrågas idag är universitets- eller högskoleutbildning. Rapporten visar även att strukturella faktorer som bland annat klasstillhörighet samt boendeförhållanden kan ha betydelse för ungdomars möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden (Oscarsson, 2013).

2.2 Samhällsinsatser för ökat arbete bland ungdomar

Med anledning av att många ungdomar har svårigheter att inrätta sig på arbetsmarknaden och de befarade långsiktiga följderna av arbetslöshet i unga år har Sverige olika arbetsmarknadspolitiska insatser för ungdomar vilka ska generera ökat arbete och sysselsättning (Hall & Liljeberg, 2011). Några av dessa kommer beskrivas nedan.

2.3 Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen är en myndighet som syftar till att främja möjligheten till arbete för individer som saknar anställning. Arbetsförmedlingen styrs av regler och förordningar samt arbetar efter mål uppsatta av regering och riksdag. Arbetsförmedlingens främsta uppgift är att fungera som en instans där handläggare arbetar med att matcha arbetssökande med arbetsgivare samt disponibla jobb. Vidare ingår det i uppdraget att de ska underlätta för individer som tenderar att ha större svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen samarbetar med olika aktörer med mål att rationalisera samt påskynda arbetet med de arbetssökande (Arbetsförmedlingen, 2014).

2.4 Arbetsförmedlingens arbete med ungdomar

Ett av Arbetsförmedlingens mest väsentliga mål är att försöka hämma den stigande ungdomsarbetslösheten samt skapa gynnsamma villkor för unga att ta sig in på arbetsmarknaden. Målet är att Arbetsförmedlingen snabbt skall vidta åtgärder då det kommer till unga inskrivna, bistå dem att få jobb eller utbildning samt erbjuda unga arbetsmarknadspolitiska program som inrymmer särskilda insatser. Ungdomar under 25 år som skriver in sig på arbetsförmedlingen ska erbjudas förmedlingsstöd redan från första dagen i arbetslöshet och insatserna ska anpassas efter individens behov (Nilsson & Svärd, 2013).

Som nämndes ovan har det visat sig att bristande utbildning är en riskfaktor som kan medföra varaktiga konsekvenser för unga att inrätta sig på arbetsmarknaden. För att motverka att denna grupp av ungdomar hamnar i arbetslöshet ska Arbetsförmedlingen erbjuda särskilda stödinsatser samt uppmuntra de unga att uppta studierna igen. Vidare skall Arbetsförmedlingen matcha individen till anställning. Att matcha innebär att handläggare på arbetsförmedlingen utifrån ungdomarnas erfarenheter eller önskemål försöker koppla samman dem med adekvata arbeten. Arbetsförmedlingen erbjuder även så kallade rekryteringsträffar, vilket innebär att de möjliggör för ungdomar och arbetsgivare att träffas genom att

anordna öppna hus eller liknande i arbetsförmedlingens lokaler (Nilsson & Svärd, 2013).

2.5 Arbetsmarknadspolitiska program för ungdomar

Jobbgaranti för ungdomar är ett program som vänder sig till ungdomar mellan 16-24 år. De unga måste vara 18 år för att få ersättning och den erhålls då ungdomarna medverkar i aktivitetsstöd. För att kunna medverka i garantin krävs det att ungdomarna varit arbetslösa i fyra månader samt inskrivna på arbetsförmedlingen i sammanlagt tre månader. Inom jobbgarantin för ungdomar erbjuds till en början ett fördjupat stöd som innefattar kartläggning av ungdomens situation, studie- och yrkesvägledning samt jobbsökarkurser av olika slag och coachning. Vidare kan ungdomarna erbjudas praktik, arbetslivsinriktad återanpassning samt stöd för att starta eget företag. Då ungdomarna deltagit i programmet i 15 månader övergår de till jobb- och utvecklingsgarantin. Även här ges stöd i form av coachning i jobbsökandet samt praktik och olika utbildningar (Regeringen, 2014).

2.6 Begreppsförklaringar

Ungdomar: Med begreppet ungdomar menar vi personer som är mellan 16 och 24 år.

Ungdomsarbetslöshet: När vi använder begreppet ungdomsarbetslöshet syftar vi på ungdomar som varken studerar eller arbetar.

Arbetsmarknadsinsatser: Med arbetsmarknadsinsatser menar vi dels Arbetsförmedlingens insatser men även olika arbetsmarknadspolitiska program som våra respondenter deltagit i med syfte att erhålla en anställning.

Professionella: När vi skriver om professionella syftar vi på personer som ungdomarna har träffat i samband med sitt deltagande i olika arbetsmarknadsinsatser. De utgörs därför av handläggare, handledare och jobbcoacher.

Stöd: Med begreppet stöd menar vi i likhet med Hedin (1994), stödjande handlingar som syftar till att tillgodose behov, men även resurser som förmedlas och växer fram inom nätverk eller relationer. Stöd kan därtill ses som stödjande nätverksrelationer som förmedlas i gemenskap med andra.

3. Tidigare forskning

Under vår litteratursökning uppmärksammade vi att det finns mycket forskning inom ämnet ungdomsarbetslöshet på såväl nationell som internationell nivå vilken berör flera infallsvinklar så som hälsa, identitet, sysselsättning m.m. Vad gäller forskning som behandlar arbetsmarknadsinsatser riktade till ungdomar resulterade våra sökningar i utvärderingar av projekt och aktiviteter på lokal samt regional nivå, men även i rapporter som utgör underlag för förslag till beslut på regeringsnivå.

Vi valde att rikta in oss på forskning som berör psykisk ohälsa i samband med arbetslöshet och hur detta inverkar på ungdomars livsvillkor. Vidare kommer vi att presentera forskning som berör stöd inom arbetsmarknadsinsatser och därtill forskning som fokuserar på stödjande handlingar som varit av betydelse för brukare under svåra perioder. Vi menar att denna forskning är relevant i förhållande till uppsatsens syfte och frågeställningar då den skapar en större förståelse för området vi ämnar undersöka.

Avsnittet tidigare forskning är indelat i tre rubriker: Psykisk påverkan vid arbetslöshet, stödjande insatser till arbetslösa samt stödjande handlingar från professionella. Inledningsvis kommer vi att redogöra för forskning som berör arbetslöshetens inverkan på ungdomars psykiska hälsa.

3.1 Psykisk påverkan vid arbetslöshet

I boken *Arbetslöshet och ohälsa - om ungdomars livsvillkor*, redogör Anne Hammarström (1996) för sambandet mellan psykisk ohälsa och arbetslöshet, vars effekt har konstaterats hos både unga och äldre oberoende av kön, klass och etnicitet. Effekten beskrivs utifrån två symtombilder där den ena kännetecknas av olika nervösa symtom så som rastlöshet, oro och ångest och den andra av depressiva besvär så som nedstämdhet, passivitet, trötthet, sömnbesvär och känslor av underlägsenhet. Enligt Hammarström (1996) ökar risken att drabbas av psykisk ohälsa ju längre tid arbetslösheten fortgår. Ett ständigt arbetssökande utan resultat kan även förstärka känslor som maktlöshet, avsaknad av kontroll i vardagen samt bristande självkänsla. Hammarströms resonemang går därmed att koppla till Angelins (2009) avhandling *Den dubbla vanmaktens logik – en studie om långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande bland unga vuxna*, där hon menar att det faktum att inte vara efterfrågad på arbetsmarknaden bidrar till självanklagelser och dåligt självförtroende vilket i sin tur hämmar motivationen att söka arbete.

Hammarström (1996) menar att samhällets normer och krav på att söka samt erhålla arbete utgör faktorer som genererar stress samt känslor av stigmatisering bland arbetslösa ungdomar. Hon menar även att stress kan sättas i samband med avsaknad av inkomst vilket kan leda till ekonomisk stress med minskat handlingsutrymme som följd då samhället präglas av konsumtion. Vidare menar Angelin (2009) att ekonomiska problem bland arbetslösa ungdomar har stor inverkan på den psykiska hälsan. Förutom stress förekommer oro och ångest gällande hur pengarna ska räcka till basala behov i vardagen, något som är mentalt påfrestande för individen.

Arbetslösheten kan enligt Hammarström (1996) till en början upplevas som en positiv tid som medför känslor av frihet, men tiden övergår sedan till att utgöra en belastning för den unge. Med begreppet *nichtsun* som innebär att göra ingenting beskriver hon hur tiden som arbetslös riskerar att användas till just ingenting och på så sätt bidrar den till isolering, bristande rutiner samt avsaknad av meningsfulla sammanhang. Trots att mycket tid finns att tillgå i vardagen menar Hammarström att kontakten med vänner och andra i omgivningen reduceras och att hemmet riskerar att bli ett fängelse.

Enligt Angelin (2009) kan begränsad ekonomi betraktas som ytterligare en orsak till isolering i samband med arbetslöshet. Möjligheten att bekosta mindre utgifter

för exempelvis fika eller nöjen tillsammans med vänner är mycket små. Vidare menar hon att ett ständigt nekande till att delta i sociala sammanhang i längden kan innebära att omgivningen drar sig undan med isolering som följd. Hon menar att arbetslösheten på så sätt kan beskrivas synonymt med social exkludering då arbetslösa ofta befinner sig i ett socialt underläge i relation till sin omgivning och riskerar att utsättas för nedvärderande attityder från samhället. Meningsfulla aktiviteter utgör därför viktiga faktorer enligt Hammarström (1996) för att bidra med struktur och rutiner i vardagen och på så sätt motverka de negativa effekterna av arbetslösheten. Exempel på meningsfulla aktiviteter skulle kunna utgöras av arbetsmarknadsinsatser i form av kurser, praktikplatser eller jobbcoaching, som alla syftar till att främja ungdomars etableringsmöjligheter på arbetsmarknaden. Nedan kommer vi presentera forskning som berör stödjande insatser i form av arbetsmarknadsåtgärder samt vikten av individanpassat stöd vid arbetslöshet.

3.2 Stödjande insatser till arbetslösa

I rapporten "*Aktiveringspolitikens janusansikte - en studie av differentiering, inklusion och marginalisering*" (Hedblom, 2004) framgår det hur invandrade män och kvinnor upplevt insatser inom aktiveringspolitiken som hinder för att etablera sig på arbetsmarknaden. Aktiviteter, så som söka jobb-kurser, beskrivs som både meningslösa och tidsödslände eftersom de inte har bidragit till förhöjd kompetens bland deltagarna. Hedbloms rapport visar även att kurserna haft en negativ inverkan på deltagarnas hälsa då ständiga upprepningar inom kurserna utgjort en psykisk påfrestning.

I likhet med Hedblom redogör Angelin (2009) för erfarenheter av arbetsmarknadsinsatser bland långtidsarbetslösa ungdomar. I hennes avhandling framkommer också att insatserna saknat meningsfullhet och att självförtroendet bland ungdomarna påverkats i negativ bemärkelse. Praktiktiden framhålls exempelvis som en period då man förlorat kontrollen över sin egen tid och detta har frambringat känslor av att bli utnyttjad. Insatsen skulle således kunna betraktas som kontraproduktiv i den bemärkelsen att den genererat negativa känslor snarare än arbete bland ungdomarna (Angelin, 2009). Hedbloms rapport påvisar också hur aktivering i form av praktik resulterat i en känsla av att bli utnyttjad eftersom insatsen inte lett till någon anställning vid dess avslut (Hedblom, 2004).

Utifrån Hedbloms rapport framkommer dock att aktivering bidragit till viss form av kompetens och genererat förhoppningar om anställning. Kurser som medfört ökade möjligheter för individen att etablera sig på arbetsmarknaden har varit uppskattade bland deltagarna. Dessutom har aktiveringen även utgjort en tacksam sysselsättning för vissa då den motverkat inaktivitet i vardagen (Hedblom, 2004).

Således påvisar Hedblom (2004) ett paradoxalt förhållningssätt vad gäller arbetsmarknadsinsatser, som å ena sidan har upplevts som meningslösa och å andra sidan inneburit ökade möjligheter till arbete. I följande rapport kommer vikten av individuellt stöd belysas för att främja arbetslösa ungdomars etableringsmöjligheter på arbetsmarknaden.

Riksrevisionens rapport "*Ungdomars väg till arbete - individuellt stöd och matchning mot arbetsgivare*" (RIR 2013:6) bygger på granskningar av

effektiviteten inom statliga insatser och dess stödfunktion till arbetslösa ungdomar. I rapporten betonas vikten av individanpassat stöd till målgruppen, framför allt till de ungdomar som står långt ifrån arbetsmarknaden. Detta för att främja deras etableringsmöjligheter. Riksrevisionen poängterar även hur befintliga insatser, så som jobbsökaraktiviteter och program, till största del är anpassade till stora grupper av ungdomar vilket reducerar möjligheten att anamma ett individperspektiv. Arbetsförmedlare hävdar å sin sida att organisatoriska regelverk, ekonomi och tidsbrist begränsar deras handlingsutrymme. Arbetssituationen försvårar bland annat kommunikationen med ungdomar vilket minskar deras möjlighet att både bedöma och förmedla individanpassat stöd.

3.3 Stödjande handlingar från professionella

Ungdomar som deltar i arbetsmarknadsinsatser kommer genom dessa på olika sätt i kontakt med professionella. Vi har därför valt att fokusera avsnittets sista del på forskning som genom ett brukarperspektiv belyser på vilket sätt stödjande handlingar från professionella varit av betydelse för dem under behandlingsprocessen.

Borg och Kristiansen (2004) har i sin artikel *Recovery-oriented professionals: Helping relationships in mental health services* undersökt vilka stödjande handlingar från professionella som främjat återhämtningsprocessen bland brukare med psykisk ohälsa. De menar att en god relation utgör en förutsättning för att kunna förmedla dessa handlingar.

Även Skårner och Billquist (2012) menar i sin artikel *Expertise and Humanity: The supportive professional relationship from the perspective of clients in drug treatment*, att den personliga och ömsesidiga relationen utgör den huvudsakliga aspekten för stödjande handlingar. De menar att förståelse för brukarens perspektiv samt en god kommunikation utgör grundläggande förutsättningar för att skapa en god relation.

Enligt Borg och Kristiansen (2004) är regelbunden kontakt mellan hjälpare och brukare avgörande vid återhämtning. Stabilitet, kontinuitet samt förmåga till flexibilitet uppges vara faktorer i relationer som bidrar till känslor av hopp samt kraft att gå vidare då man befinner sig i en svår situation. De menar vidare att vad som karaktäriserar en *bra* hjälpare är någon som tar fasta på den mänskliga relationen och som inser värdet utav att utveckla ett partnerskap med brukaren som kännetecknas av jämlikhet och därtill visar förståelse såväl som intresse för brukarens unika behov. Genom att på detta sätt jämna ut den, för uppdraget givna, maktobalansen skapas en högre grad av förtroende mellan de båda parterna.

Skårner och Billquist (2012) beskriver hur tillgänglighet och vetskapen om att hjälparen finns till hands vid behov, är av betydelse för den stödjande relationen. På ett likvärdigt sätt menar Borg och Kristiansen (2004) att hjälpare som varit tillgängliga för både stora som små utmaningar i vardagslivet samt haft möjligheten att avsätta tid och därtill visat ett genuint intresse varit särskilt betydelsefulla vid problemfyllda situationer. Även Angelin (2009) menar att ungdomar efterfrågat empati i professionella relationer. Positiva möten vilka inbegriper lyhörddhet och omtanke dämpar negativa och skamfyllda känslor.

Vidare beskrivs hur en vänskapsliknande relation kan bidra till att brukaren vågar öppna sig och prata om allt, något som skapar såväl förtroende som en känsla av att den professionella kan hjälpa till i flera avseenden (Borg & Kristiansen, 2004). Detta resonemang går även att relatera till Skårner och Billquist (2012) som redogör för hur flera brukare använt begrepp som vän och kompis i sina beskrivningar av professionella, samt hur möjligheten att kunna prata om annat utöver behandlingen har varit viktigt. Borg och Kristiansen (2004) menar på liknande sätt att de hjälpare med vilka man bygger upp en vänskapsliknande relation också är de som kan pressa när det behövs. För att kunna ställa krav, samt utmana brukarna krävs att en relation som präglas av tillit har byggts upp mellan de båda.

Skårner och Billquist (2012) menar vidare att flexibilitet och anpassning utifrån brukarens behov har utgjort en tacksam del i relationen. Samtidigt pekar Borg och Kristiansen på hur hjälpare som gått utanför de professionella ramarna i syfte att bistå brukaren har haft stor betydelse även om det handlat om till synes små tjänster. Detta har även inkluderat beteenden som kan uppfattas vara på gränsen till vad som normalt betraktas som yrkesetiska (Borg & Kristiansen, 2004).

Hopp om en bättre framtid utgör en viktig aspekt bland personer som genomgår en svår tid i livet. Enligt Borg och Kristiansen (2004) är tro och hopp gällande att få ett bättre liv avgörande för återhämtning. Hopp innebär en tro på framtiden och begreppet omfattar önskningar, drömmar och ambitioner. Hopp om en bättre framtid måste upplevas som något som är både möjligt och troligt, vilket utgör en del av återhämtningsprocessen.

Avslutningsvis går detta resonemang att återkoppla till Hammarström (1996), som menar att positivitet och hopp om framtiden kan betraktas som en strategi vilken i sin tur bidrar till handlingskraft att förändra sin livssituation.

4. Metod

4.1 Val av metod

Utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar, som grundas på ungdomars erfarenheter av tiden som arbetslösa, samt vilket stöd de fick från arbetsmarknadsinsatser, ansåg vi att en kvalitativ metod var mest lämpad för vår empiriinsamling. Detta eftersom forskningsmetoden möjliggör en ökad kunskap om en annan människas livsvärld och upplevelser (Kvale & Brinkmann, 2009; Lantz, 2013).

Vi utgick ifrån ett fenomenologiskt förhållningssätt då vi ville undersöka vilket stöd som var betydelsefullt för ungdomarna från de arbetsmarknadsinsatser de deltog i under tiden de var arbetslösa. Det fenomenologiska förhållningssättet innebär alltså att ta reda på individens uppfattningar kring ett specifikt ämne under en kvalitativ forskningsintervju. Därmed utgör individens bild av ett visst fenomen och dennes

unika erfarenheter den centrala delen av intervjun (Kvale & Brinkmann, 2009; Lantz, 2013).

Vidare bygger vår forskningsprocess på en abduktiv ansats i den meningen att vi kombinerade ett deduktivt och induktivt angreppssätt i förhållande till vald teori och insamlad empiri (Alvesson & Sköldbberg, 2008). Det deduktiva angreppssättet användes genom att vi, vid uppsatsens start, hade teoretiska perspektiv i åtanke i form av stödteori och emotionell energi, för att sedan låta vår empiri öppna upp för ytterligare perspektiv genom ett induktivt förhållningssätt (Bryman, 2011) På så sätt växte även teorin empowerment fram ur vår empiri. Vi anammade detta angreppssätt för att utesluta risken att gå miste om intressanta perspektiv att belysa vår empiri med, som vi inte kunde urskilja vid processens start.

4.2 Urval

Utifrån studiens syfte och frågeställningar, utgjorde ungdomar i åldrarna 16-24 år utgångspunkten för vårt urval av respondenter, med stöd av Arbetsförmedlingens definition av ungdomar (Regeringen, 2014). Åldersintervallen var ett medvetet val för att möjliggöra jämförelser med tidigare forskning på området. Detta för att denna intervall förekommer även i regeringens rapporter samt att arbetsmarknadsinsatser så som jobbgarantin för ungdomar är anpassade efter dessa åldrar (Ibid.). Respondenterna skulle någon gång inom detta åldersintervall ha erfarenhet av arbetslöshet och vid tiden för studien inneha en anställning. Vi valde dock att förhålla oss öppna både gällande respondenternas nuvarande ålder samt hur länge de varit arbetslösa för att inte riskera en alltför snäv möjlighet till att finna respondenter.

Vi intervjuade totalt sex ungdomar, tre killar och tre tjejer som var mellan 20-26 år och som alla varit arbetslösa någon gång i åldrarna 18-24 år. Tiden som arbetslös varierade bland respondenterna mellan tre månader till ett år, alla var under denna period inskrivna som arbetssökande på Arbetsförmedlingen. Vidare deltog alla respondenter i olika arbetsmarknadsinsatser i form av handläggning, kurser, praktik och jobbcoachning. Dessa förmedlades genom Arbetsförmedlingen och eller kompletterande aktörer på området, så som lokala projekt eller organisationer. Samtliga ungdomar hade vid studiens genomförande en anställning som omfattade mellan 70 till 100 %.

Antalet intervjupersoner som är lämpade att delta i en kvalitativ undersökning är enligt Kvale och Brinkmann (2009) sammanlänkat med undersökningens syfte. Därmed är det svårt att avgöra hur många intervjupersoner som utgör rätt antal respondenter. I enlighet med Bryman (2011) ansåg vi det svårt att avgöra huruvida vår empiriinsamling uppnått en mättnad eller ej. Efter samtliga intervjuer upplevde vi dock att det fanns en stor mängd material att tillgå för att presentera och underbygga vår analys med. Studiens resultat syftar inte till att uppnå en absolut sanning eller generaliserbarhet bland arbetslösa ungdomars upplevelser av stöd från arbetsmarknadsinsatser. Svaren bör snarare betraktas som unika för respondenterna i vår studie och speglar deras upplevelser och erfarenheter utifrån ett specifikt sammanhang (Bryman 2011; Lantz 2013).

I enlighet med Bryman (2011) kan urvalsprocessen beskrivas som en kombination av ett målinriktat urval och ett bekvämlighetsurval. Vår målinriktade urvalsteknik innebar att vår urvalsgrupp skulle överensstämja med studiens syfte och frågeställningar. Eftersom vi ville komma i kontakt med myndiga ungdomar i åldrarna 18-24 år som erfarit en tid av arbetslöshet kontaktade vi aktörer som vi ansåg relevanta i förhållande till denna målgrupp (Ibid.). Via mail kontaktades åtta arbetsförmedlingar i Göteborg. I ett informationsbrev beskrev vi vårt uppsatsarbete och dess syfte, samt vad ett eventuellt deltagande skulle innebära för ungdomarna utifrån de forskningsetiska principerna (Bryman, 2011). Därtill framfördes en förfrågan om huruvida det var möjligt att, med deras hjälp, komma i kontakt med ungdomar mellan 18-24 år som gått från arbetslöshet till anställning. Samma förfrågan mailades även till en organisation och två projekt, som alla utgör kompletterande aktörer till Arbetsförmedlingen i Göteborg med syfte att öka ungdomars möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden. Flera av de tillfrågade aktörerna svarade att brist på tid, resurser samt sekretessregler hindrade dem från att hjälpa oss. Dock visade det sig att en arbetsförmedlare och två projektledare var mycket positiva till vår förfrågan och de erbjöd sig att bistå oss att komma i kontakt med respondenter utifrån våra önskemål. På så sätt kan vår urvalsstrategi även betraktas som bekväm, i bemärkelsen att vi inte kunde styra över vilka ungdomar som fick förfrågan om att delta i vår studie (Bryman, 2011).

Deras hjälp resulterade att vi kom i kontakt med tio ungdomar som visade intresse av att ställa upp på en intervju. Efter att samtliga godkänt att vi fick kontakta dem skickades mail med ytterligare information om studien, intervjutillfället och vad deras medverkan skulle innebära. Fyra bortfall resulterade i att sex respondenter deltog i vår studie.

4.3 Genomförande

Som inledande del av uppsatsprocessen, men även som förberedelse inför kommande intervjumoment, avsatte vi tid för inläsning av såväl information som berörde vårt forskningsområde samt relevant metodlitteratur. I enlighet med Kvale och Brinkmann (2009) såg vi denna underbyggande kunskap inom vårt ämne som en viktig tillgång inför de kommande intervjuerna. Vidare utgjorde litteratursökning ett ständigt pågående moment under vår uppsatsprocess. Relevant litteratur samt tidigare forskning hittades med hjälp av vår handledare men även genom Göteborgs universitetsbiblioteks sökverktyg Supersök samt bibliotekskatalogen GUNDA. Vidare tog vi hjälp av databasen Swepub för att fokusera delar av vår sökning till svenskt forskningsmaterial rörande ungdomsarbetslöshet och arbetsmarknadsinsatser. För att tillgå internationell forskning sökte vi även material genom databasen Social services abstract. Genom inläsning kunde vi fånga upp och lista nyckelord samt synonymer till dessa, både på svenska och engelska, vilket innebar att vi kunde fortsätta vårt sökande på ett mer avgränsat och målmedvetet sätt (Bryman, 2011). Exempel på nyckelord som vi använde oss av, såväl fristående som kombinerade, i våra sökningar är: ungdomsarbetslöshet, unga arbetslösa, arbetsmarknadsinsatser, arbetsmarknadsåtgärd, stöd, aktivering, unemployment, youth unemployment, young people, adolescents, help, support, activating.

I enlighet med Bryman (2011) valdes en semistrukturerad intervjuform med en intervjuguide som stöd. Studiens syfte och frågeställningar utgjorde basen för

utformningen av guidens intervjufrågor. Med hjälp av olika teman sorterades frågorna i en viss struktur, därtill skapades utrymme för frågor som eventuellt skulle komma att avvika från intervjuguiden. Den semistrukturerade intervjuformen innebar därmed att vi kunde anamma ett flexibelt förhållningssätt med möjlighet att fördjupa oss i intressanta svar som eventuellt kunde uppkomma under intervjun, för att sedan återgå till den ursprungliga intervjuguiden.

Guidens inledande frågor utgjordes av bakgrundsfrågor som syftade till att beröra intervjupersonernas perspektiv och samtidigt skapa en större möjlighet att uppfatta respondenternas svar utifrån den individuella referensramen (Bryman, 2011). I enlighet med Lantz (2013) menar vi att de inledande frågorna fungerade som en lätt och avslappnad start på intervjun. Kvale och Brinkmann (2009) lyfter även upp vikten av att lämna utrymme för tystnad under intervjun. Med märkbara mellanrum mellan våra frågor fanns därmed en tanke om att påminna oss själva att inte glömma bort pauser som ett viktigt verktyg under intervjusituationen.

Vid utformningen av guiden tog vi även stöd från Kvale och Brinkmanns (2009) beskrivningar över olika typer av intervjufrågor. Eftersom delar av vår intervjuguide i huvudsak berörde öppna frågor, i syfte att fånga ungdomarnas egna berättelser, lades stor vikt i att följa upp dessa med såväl uppföljningsfrågor samt sonderingsfrågor, med förhoppning om att nå fylliga och fördjupade svar från våra respondenter. För att nå en fördjupad kunskap om tidsperioden i ungdomarnas liv som utgjordes av arbetslöshet formulerades även frågor av narrativ karaktär, så att respondenterna fritt kunde berätta om denna tid i sitt liv (Kvale & Brinkmann 2009).

I den avslutande delen av vår intervjuguide valde vi att lämna ett utrymme för en sammanfattning, något som kan liknas vid Kvale och Brinkmanns (2009) begrepp uppföljning. Med tanke på att ämnet var arbetslöshet ville vi avsluta intervjun på ett positivt sätt innan vi skiljdes från våra respondenter. Detta för att arbetslöshet, enligt vår uppfattning, kan vara ett ämne som är svårt att prata om och kan ge upphov till negativa känslor. Vidare ville vi även ge dem en möjlighet att ställa frågor till oss och berätta hur intervjun kändes (Ibid.).

Det första utkastet av intervjuguiden skickades till vår handledare för feedback och återkoppling om vad vi kunde förbättra eller ändra. Utifrån hennes råd valde vi att lägga till ytterligare bakgrundsfrågor samt specificera våra frågor i guiden, detta för att tydligare rama in vårt problemområde. Vidare genomfördes två pilotintervjuer med personer som enligt vår mening överensstämde med vår urvalsgrupp (Lantz, 2013). Båda pilotrespondenterna hade varit arbetslösa under åldersintervallen 18-24 år och efter en tids arbetslöshet erhållit en anställning. Vår tanke var att deras svar kunde indikera huruvida intervjuguiden skulle utgöra ett bra verktyg till att ge oss information och material att besvara våra frågeställningar med. Vi såg därför dessa som värdefulla tillfällen att å ena sidan testa vår intervjuguide men även som ett sätt för oss att öva på rollen som intervjuare och känna oss bekväma med vårt frågeschema (Bryman, 2011). Ingen av pilotstudierna syftade till att utgöra en del av vår studie utan gjordes endast i övnings syfte och som ett test av vår intervjuguide och hur den kunde uppfattas. Pilotintervjuerna bidrog även till att ytterligare justeringar och tillägg gjordes i guiden (Bryman, 2011).

Intervjuerna genomfördes vid olika tillfällen under två veckor i mars månad 2014. Dessa ägde rum i lokaler på Göteborgs universitet och bokades in via mail och telefon med respondenterna. Under intervjutillfället delade vi upp ansvarsområdena där en av oss huvudsakligen höll i intervjun medan den andra observerade intervjusituationen samt uppmärksammade om något svar inte följdes upp i önskvärd utsträckning. Detta upplevde vi som en trygghet eftersom vår intervjuguide innehöll öppna frågor som gav respondenterna utrymme att ge fylliga svar. Intervjuerna varade mellan 40 och 90 minuter och spelades in med hjälp av en iPhone4s.

4.4 Arbetsfördelning

Under processens gång var vår utgångspunkt att båda skulle vara delaktiga och på ett likvärdigt sätt bidra till uppsatsens alla delar, detta för att eftersträva en så enhetlig produkt som möjligt. Vi delade upp arbetet utifrån en jämn fördelning där vi ansvarade för olika områden. Materialet integrerades sedan i bemärkelse av att vi tillsammans gick igenom varje del och förändrade texten så att vi båda var nöjda med slutresultatet. Detta arbetssätt gjorde det möjligt för oss att granska samt bearbeta materialet utifrån olika infallsvinklar. Vidare medförde arbetssättet en, i vår mening, genomarbetad slutprodukt och det var dessutom tidseffektivt att fördela arbetet på detta sätt.

4.5 Avgränsningar

Vår uppfattning är att ungdomsarbetslöshet är ett mångdimensionellt problem som uppstår på grund av flera olika orsaker. Dock valde vi att avgränsa oss till att endast redogöra för att problemet existerar och avhandlar därför inga grunder till dess uppkomst. Trots att vi utgick ifrån Arbetsförmedlingens definition (Regeringen, 2014) av ungdomar, som inbegriper personer i åldrarna mellan 16-24 år, valde vi att avgränsa oss till ungdomar som uppnått myndig ålder och var mellan 18-26 år, men som alla varit arbetslösa i åldern 18-24 år. Detta för att inte behöva inhämta målsmans godkännande för att kunna delta i vår studie.

Vidare analyserades inte respondenternas svar utifrån kön, klass eller etnicitet. Även om den jämna könsfördelningen bland respondenterna möjliggjorde ett jämförandeperspektiv betraktade vi urvalets antal som för vagt för att en sådan jämförelse skulle vara relevant i vår studie (Bryman, 2011). Andra avgränsningar i studien var att ungdomar med funktionsnedsättningar inte berördes då andra arbetsmarknadsinsatser görs gällande i detta avseende (Arbetsförmedlingen, årtal saknas). Därmed är inte sagt att forskning inom detta område saknar relevans.

4.6 Förförståelse

Vår förförståelse är något vi ständigt bär med oss och handlar utifrån i olika sammanhang (Thurén, 2007), därmed ansåg vi det svårt att bortse ifrån denna i förhållande till vår forskningsprocess. Även om vi försökte reflektera över vår unika förförståelse är vi medvetna om att den ständigt var närvarande under arbetets gång. Nedan kommer vi att, i möjligaste mån, redogöra för delar av vår medvetna förförståelse som vi haft före och under forskningsprocessen.

Redan innan terminens start visste vi vilket område vi ville fördjupa oss inom inför den kommande kandidatuppsatsen. Efter en termin av verksamhetsförlagd utbildning på skilda håll, en ungdomsmottagning och en verksamhet för arbetsträning, började vi långsamt integrera våra olika intresseområden vilket ledde oss fram till ämnet ungdomsarbetslöshet. Vi själva, men även personer i vår närhet har någon gång stått utanför arbetsmarknaden och erfarit en tid som arbetslös. Vår inledande planering berörde därför diskussioner om hur arbetet utgör en stor del av både liv och identitet och vad som händer om man inte får vara en del av ett sådant system. Genom media har vi även blivit påmind om hur detta utanförskap påverkar hälsan och vilka svårigheter som gruppen ungdomar kan komma till mötes på vägen mot arbetsmarknaden.

Inledningsvis visste vi därför, genom vår förförståelse att psykisk ohälsa är förekommande bland arbetslösa ungdomar och ville till en början rikta vår uppsats specifikt mot denna målgrupp. I samråd med vår handledare valde vi dock att fokusera på ungdomar som varit arbetslösa men som idag har ett arbete. Detta för att ta vårt etiska ansvar inför de respondenter vi skulle komma att möta och minimera en negativ inverkan på deras redan utsatta situation. Vi valde därför att fokusera på ungdomar som varit arbetslösa men som vid studiens tillfälle erhållit en anställning.

4.7 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet och validitet utgör bedömningskriterier som syftar till att mäta forskningens kvalitet. Mätning kan med fördel göras utifrån kvantitativa studier vars resultat är mätbart, vilket kvalitativa studier inte är i samma utsträckning (Bryman, 2011).

Bryman (2011) redogör för hur dessa mätinstrument kan anpassas till en kvalitativ forskningsprocess genom extern och intern reliabilitet. Extern reliabilitet rör studiens tillförlitlighet och huruvida studien vore möjlig att genomföra av någon annan forskare vid ett annat tillfälle med ett likvärdigt resultat som följd. Vi menar dock att vår studie genomfördes i ett specifikt sammanhang, där vi som forskare men även tid och rum, påverkade våra respondenter och deras svar på olika sätt, vilket genererade unika svar och därmed ett unikt resultat. Därmed finns ingen garanti för att en likvärdig studie skulle generera samma resultat som vår.

Vidare redogör Bryman (2011) för begreppet intern reliabilitet, som innebär att forskare inom den aktuella forskningsprocessen är eniga om hur studiens empiri ska tolkas. Vi menar att vi uppfyller kriteriet gällande intern reliabilitet då vi, under forskningsprocessens olika moment och bearbetning diskuterade och resonerade oss fram i syfte att uppnå en likvärdig syn på vårt material och hur vi, som team, ville tolka samt framställa det.

Vad gäller bedömningar av kvalitativa studiers validitet redogör Bryman (2011) för intern validitet som syftar till att påvisa hur väl studiens empiri tolkats utifrån dess teoretiska referensramar för att besvara studiens syfte och frågeställningar. Syftet med vår studie och dess frågeställningar utgjorde basen för utformningen av vår intervjuguide samt en grund i vårt analysarbete. Med enligt vår mening, relevanta

teorier, stärkte vi studiens giltighet och därmed uppnåddes intern validitet. Slutligen eftersträvade vi, som tidigare nämnts, inte någon extern validitet i form av ett generaliserbart resultat utan endast en ökad kunskap rörande våra respondenters unika erfarenheter (Bryman, 2011).

4.8 Etiska överväganden

Etiska överväganden uppkommer på olika sätt i varje kvalitativ forskningsprocess. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) ska risken för att intervjupersoner tar skada av undersökningen vara så liten som möjligt. Därför försökte vi, under processens, att uppfylla forskningsetiska principer, i största möjliga utsträckning. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Bryman, 2011).

För att uppfylla såväl informationskravet som samtyckeskravet skickade vi, via mail, ett informationsbrev till samtliga ungdomar som visat intresse att delta i vår studie, om det kommande intervjutillfället. I brevet förklarade vi studiens syfte och att deltagandet var helt frivilligt samt att en eventuell medverkan kunde avbrytas när som helst under processens gång. Vidare informerade vi om att svaren skulle behandlas konfidentiellt och att en kandidatuppsats utgör en offentlig handling. Alla respondenter visade fortsatt intresse att ställa upp på intervjuer efter att ha tagit del av vårt informationsbrev. Vid varje intervjutillfälle repeterades informationen muntligt för att säkerställa respondenternas frivillighet och att samtliga förstått vad deras medverkan skulle innebära samt om de hade några frågor. Vidare ställdes frågan om intervjun fick spelas in för att i möjligaste mån kunna använda respondenternas egna ord i vårt arbete och endast för detta ändamål, vilket alla godkände. Samtliga respondenter önskade även att få ta del av den färdiga uppsatsen efter dess färdigställande, något som vi gärna förmedlar till dem. Då vi inledningsvis förklarade ramarna för intervjun, dess syfte samt våra roller skulle vår introduktion under intervjun kunna beskrivas synonymt med Kvale och Brinkmanns (2009) begrepp orientering. Något som vi, i likhet med Lantz (2013) betraktade som vårt ansvar gentemot våra respondenter.

Utifrån konfidentialitetskravet eftersträvade vi största möjliga anonymitet för att skydda våra respondenters identiteter. I samband med transkriberingsarbetet av intervjuerna valde vi att inte skriva ut personliga språkuttryck (Bryman, 2011). Vidare fingerade vi respondenternas namn i studien och benämnde dem med bokstäverna A-F i kombination med begreppet hen, istället för han eller hon. På så sätt avslöjade vi inte deras könstillhörighet som ytterligare ett sätt att eftersträva en hög grad av anonymitet. Genom att inte benämna namnen på de kontaktpersoner eller vilka specifika verksamheter som förmedlade kontakten till våra respondenter menar vi att materialet hanterades så konfidentiellt som möjligt. Vidare behandlades intervjupersonernas personuppgifter varsamt under processens gång och skyddades från obehöriga. Dessa kommer, tillsammans med inspelningarna från samtliga intervjuerna att raderas i samband med studiens färdigställande.

Kvale och Brinkmann (2009) menar att kvalitativa forskningsintervjuer präglas av en ojämlig maktrelation mellan forskare och respondent utifrån flera aspekter. Att intervjuerna ägde rum i Göteborgs universitets lokaler och därmed vår "hemmaplan" och respondenternas "bortaplan" skulle kunna betraktas som en del i

denna maktasymmetri. Detta utgjorde dock ett medvetet val från vår sida med hänsyn till våra respondenter då vi ville försäkra oss om att intervjuerna skedde på platser där vi inte riskerade att bli avbrutna eller att någon utomstående kunde ta del av vårt samtal och på så sätt påverka dess utfall (Bryman, 2011). Det faktum att vi båda deltog under varje intervju skulle kunna betraktas som ytterligare en aspekt som förstärkte maktasymmetrin i mötet med respondenterna, även om vi inledningsvis förklarade våra olika roller som observatör och intervjuare. Vi kan dock inte redogöra för om eller på vilket sätt dessa aspekter har inverkat på våra respondenter och deras svar, utan bara påvisa vår medvetenhet i detta avseende.

I vår mening har vi i rollerna som forskare för denna uppsats tagit vårt ansvar till att generera kunskap med vetenskaplig kvalitet. Detta genom att redogöra för, samt motivera forskningens genomförande och därigenom påvisa god hantverksskicklighet före, under och efter våra forskningsintervjuer. Vi anser att vi har uppnått en god balans mellan kunskapsintresse och etiska aspekter genom de medvetna val vi gjorde under processens gång och samtidigt värnade vi om våra respondenters integritet (Kvale & Brinkmann 2009).

4.9 Analysmetod

Samtliga intervjuer transkriberades i sin helhet, detta för att göra det möjligt för oss att återgå till dem när som helst under vårt kommande analysarbete (Bryman, 2011). Transkriberingen påbörjades direkt efter varje intervju och gjordes därmed parallellt med den fortsatta informationsinsamlingen för att spara tid.

Då transkriberingsarbetet delats upp valde vi att starta vår analysprocess med att läsa igenom varandras texter, detta för att få en helhetsbild över det insamlade materialet. Därefter gjordes en grundlig genomgång av varje transkribering för att försöka urskilja likheter och skillnader i respondenternas svar. Med hjälp av färgpennor markerade vi materialet utifrån fyra koder, vilka var tiden som arbetslös, stöd man fick, stöd man saknade, samt vad stödet genererade, för att sortera svaren utefter dessa. Valet av koder gjordes i förhållande till studiens syfte och frågeställningar, vilket skulle kunna liknas vid Kvale och Brinkmanns (2009) resonemang gällande begreppsstyrd kodning, eftersom vi bearbetade texten utifrån förbestämda koder. Efter att respondenternas svar sorterats in under dessa koder gick vi igenom materialet på nytt med våra teoretiska referensramar, stödteori och emotionell energi i åtanke men även i syfte att kunna urskilja fler möjliga utgångspunkter. Detta resulterade i att även empowerment valdes som en ytterligare teori att belysa vår empiri med.

Bearbetningen resulterade i att vi kunde urskilja tre teman med hjälp av våra teoretiska referensramar, dessa valde vi att benämna arbetslöshetens effekter, stöd ungdomarna erhöll samt stöd ungdomarna saknade. Till varje tema formulerades underrubriker som i sin tur syftade till att rama in vår empiri på ett tydligare sätt. Med hjälp av tematisering ville vi skapa struktur i vårt resultat- och analysavsnitt, men även möjliggöra ett jämförandeperspektiv mellan våra olika teman (Kvale & Brinkmann 2009). Vår empiri har således analyserats utifrån våra teoretiska referensramar i kombination med tidigare forskning för att besvara studiens syfte och frågeställningar. Vidare har vi valt att markera utvalda ord i respondenternas citat för att stärka resonemang i analysen.

4.10 Metoddiskussion

Under forskningsprocessen upplevde vi olika hinder och svårigheter som vi reflekterade över och diskuterade såväl under som efter studiens genomförande. Nedan kommer vi att redogöra för några exempel.

Inledningsvis valde vi att anamma ett brett syfte i vår studie, detta för att inte riskera att begränsa den kommande informationsinsamlingen. Valet resulterade i att den intervjuguide vi utformade berörde frågor om stöd från såväl arbetsmarknadsinsatser som vänner och familj. Under bearbetningen av vår insamlade empiri valde vi, trots många och intressanta svar från våra respondenter, att avgränsa vårt syfte och våra forskningsfrågor till att endast beröra stöd från arbetsmarknadsinsatser. Även om försök gjordes till att inkludera samtliga delar, valde vi att utelämna dessa på grund av uppsatsens storlek och tidsramen vi hade att förhålla oss till.

Som beskrivits ovan utformade vi en intervjuguide i vilken vi ansåg att frågorna formulerats i en kronologisk ordning. Förest vid den inledande bearbetningen av vårt insamlade material konstaterades att frågorna växlade mellan dåtid och nutid på ett sätt som hade kunnat undvikas om ordningsföljden ändrats. För att inte påverka den fortsatta empiriinsamlingen och dess utfall valde vi att låta ordningsföljden kvarstå, men samtidigt var vi medvetna om den tempusväxling som fanns. Vi vet dock inte om ordningsföljden på våra frågor hade förändrat respondenternas svar, däremot tror vi att intervjun hade fått ett bättre flyt med en kronologisk följd utan tempusväxlingar.

Ett annat moment vi reflekterat över är att den första kontakten med våra respondenter inte togs av oss, utan av de kontaktpersoner som erbjöd sig att hjälpa till. Därmed hade vi inte kontroll över vilken information som ungdomarna fick inledningsvis gällande vår studie. Det informationsbrev som vi själva utformade kunde skickas först efter att de visat intresse att delta. Vi tror att vi hade kunnat vara mer tydliga gentemot våra kontaktpersoner gällande vilken information vi önskade att ungdomarna fick i samband med förfrågan om att ställa upp på våra intervjuer.

5. Teoretisk referensram

I följande avsnitt presenteras uppsatsens teoretiska referensramar. Eftersom arbetsmarknadsinsatser utgör en form av stödinsatser från samhället till arbetslösa (Arbetsförmedlingen, 2014) har vi valt att använda oss av Ulla-Carin Hedins (1994) stödteori. Med hjälp av teorin vill vi belysa vilket stöd ungdomar upplever att de erhöll samt saknade från dessa insatser. Vidare har vi valt att tillämpa teorin empowerment (Payne, 2005) vilken vi anser är en relevant teori för att skapa en större förståelse för hur stödet var till hjälp för ungdomarna.

Arbetsmarknadsinsatser ger även upphov till mellanmänniska möten, detta har vi valt att framhäva genom att anamma ett teoretiskt perspektiv som berör social interaktion i form av Collins teori om emotionell energi (Johansson & Lalander, 2013).

Nedan kommer vi inledningsvis att redogöra för Hedins (1994) stödteori följt av begreppen emotionell energi samt empowerment.

5.1 Stödteori

Enligt Hedin (1994) är stöd ett mångdimensionellt begrepp. Stöd kan därför betraktas som *stödjande handlingar* med avseende att tillgodose behov, men även som *resurser* som förmedlas och växer fram inom nätverk eller relationer. Stöd kan därtill ses som stödjande *nätverksrelationer* som förmedlas i gemenskap med andra.

Hedin skiljer mellan formellt och informellt stöd. Formellt stöd utgör det professionella stödet från olika samhällsinsatser medan informellt stöd förmedlas genom sociala nätverk så som vänner, familj och andra i omgivningen. Vidare menar hon att det formella stödet innefattar hierarkiska relationer där faktorer som makt och organisatoriska förutsättningar samspelar. Dessutom innebär sådana relationer krav på motprestationer från mottagaren i form av villkor som denne måste uppfylla. Dessa villkor kan sedermera uppfattas som ett dolt tvång i händelse av de inte är anpassade för stödmottagaren, och riskerar därmed att minska dennes motivation.

Hedin delar in stöd i sex olika former vilka hon benämner nätverksstöd, emotionellt stöd, konkret och praktisk hjälp, feedback samt kognitivt stöd. I vår uppsats kommer vi utifrån vår empiri endast att redogöra för tre utav dessa stödformer.

Kognitivt stöd inbegriper förmedling av kunskap som hjälper mottagaren att vidga sitt tankesätt och känna sammanhang samt öppnar upp för nya sätt att förhålla sig till vardagen. Vidare innebär stödet förmedling av information, problemlösning och vägledning (Hedin, 1994).

Nätverksstöd innebär deltagande i social gemenskap och aktiviteter vilket medför känslor av ingå i ett sammanhang. Förfogande till ett socialt nätverk och hjälpande relationer är essentiellt för en individ som befinner sig i en svår situation då stödjande relationer har ett gynnsamt inflytande på den psykiska hälsan. Hedin menar att ett nätverk är betydelsefullt då det genererar känslor av tillhörighet samt tydliga normer, vilket medför att personer i utsatta situationer kan mobilisera sina egna resurser (Ibid.).

Emotionellt stöd inbegriper förmedling av olika känslouttryck så som engagemang, sympati, omsorg, tröst och uppmuntran med mera. Stödet kan förmedlas såväl verbalt som ickeverbalt och genererar hopp och uppmuntran i svåra tider, men även känslor som tillhörighet, jämlikhet och ömsesidighet (Ibid.).

Hedin resonerar också kring relationens betydelse mellan givare och mottagare vid stödhandlingar. Hon menar att en ambivalent relation medför att stödhandlingar inte uppfattas som stöd av mottagaren, trots att detta varit ambitionen från givarens sida. För att handlingar skall uppfattas som stödjande krävs en ömsesidig relation som präglas av lyhördhet, förståelse, samt trygghet och engagemang. En sådan relation är således av större vikt än konkreta stödhandlingar. Hedin menar vidare att *bärande stödrelationer* har en central roll i en stödjande process och kännetecknas

utav jämlika förhållanden, öppenhet, ömsesidighet och förtroende mellan parterna som därtill genererar energi och kraft till mottagaren (Hedin, 1994).

5.2 Emotionell energi och Empowerment

Teoretikern Randall Collins redogör i sin teori för hur människans vardag präglas av ritualer, det vill säga såväl medvetna som omedvetna levnadsmönster. De ritualer som innebär mellanmännsliga möten kan generera positiva känslor, något som Collins benämner *emotionell energi*. Denna energi utgör ett grundläggande element för mänsklig överlevnad då individer är i behov av social interaktion (Johansson & Lalander, 2013).

Utifrån specifika erfarenheter tillsammans med andra som innebär fysisk närhet, gemensamt fokus, samhörighet och ömsesidighet skapas en förhöjd grad av emotionell energi hos individen, vilket i sin tur skapar känslor av engagemang och självförtroende. Dessa positiva erfarenheter kan även inverka på kommande situationer som individen ställs inför genom så kallade *sociorituella interaktionskedjor*, där känslorna förs vidare från ett sammanhang till ett annat. Enligt Collins finns även ritualer i vardagen där människan riskerar att tömmas på emotionell energi. I en situation som för människan upplevs som påtvingad eller okontrollerbar dräneras istället de positiva känslorna med maktlöshet och minskat självförtroende som följd. Även dessa negativa känslor kan, genom sociorituella interaktionskedjor, påverka kommande situationer individen ställs inför (Johansson & Lalander, 2013).

Vidare menar Collins att människan söker sig till sammanhang som förmedlar social gemenskap samt bekräftelse från andra. Samhörigheten i en grupp benämner han som *social magnetism* där den starka gemenskapen tenderar att utestänga omvärlden samt bidrar till känslor av delaktighet. En hög grad av sammanhållning i gruppen genererar därmed emotionell energi hos individen samt en positiv inställning till att samspela med andra. Den sociala interaktionen och känslan av delaktighet, betonar Collins som betydelsefullt för individen och detta är en förutsättning för att finna meningsfullhet i livet (Ibid.).

Begreppet *sociala band* ligger nära Collins teori emotionell energi. Sociala band skulle kunna förklaras som en relation mellan individer som byggs upp i mellanmännsliga möten. Dessa band kan således stärkas, försvagas, reformeras eller upphöra. Samhället präglas av sociala band i olika former och dessa utgör ett primärt behov hos individen. Vidare är sociala band av stor betydelse under återhämtningsprocesser. I möten som ger upphov till emotionell energi och starka sociala band mellan hjälpare och klient skapas en *läkande relation* som präglas av en ömsesidig känsla parterna emellan. Sociala band innebär att klienten upplever sig sedd som människa snarare än som mottagare av professionell hjälp vilket har en stor betydelse för individens återhämtning (Johansson & Lalander, 2013).

Graden av emotionell energi skulle kunna betraktas synonymt med graden av *empowerment* som individen innehar. Enligt Starrin (2007) ingår emotionell energi och makt i ett samspel som tillsammans utgör en central del av empowerment.

Askheim (2007) menar att empowerment innebär att människor i utsatta situationer kan samla kraft till att förändra sin situation och därmed överta makten över sitt eget liv. Sett utifrån det sociala arbetets fält kan därmed utsatta individer, med hjälp av stöd från professionella, erhålla makt att förändra sin livssituation och öka graden av empowerment (Askheim & Starrin, 2007).

Empowerment syftar alltså till att generera egenmakt hos individen och främja såväl beslutsfattande som handlingsutrymme genom att eliminera sociala hinder och öka det egna självförtroendet (Payne, 2005). Med hjälp av Lee och Kantz beskriver Payne empowermentpraktik som ett handlande med fokus på att frigöra individen från problem med hjälp av sociala krafter. Genom att bistå med relevant information och engagemang som utgår från klientens unika behov skapas förutsättningar till att stärka individens empowerment (Payne, 2005).

Socialarbetarens roll innebär alltså att bistå klienten med makt som möjliggör en positiv förändring av, samt kontroll över, dennes livssituation. Detta förutsätter dock att socialarbetaren innehar de resurser som krävs för att kunna stödja klienten i tillräcklig utsträckning. Med hjälp av Parsole beskriver Payne att den professionella, genom goda relationer och en större förståelse för klientperspektivet, kan generera empowerment hos individen (Payne, 2005).

6. Resultat och Analys

Syftet med vår uppsats är att undersöka och belysa hur ungdomar upplever att arbetslösheten påverkade deras livssituation, vilka typer av stöd ungdomarna erhöll från arbetsmarknadsinsatser och hur det var till hjälp för dem samt vilket stöd ungdomarna saknade. För att besvara dessa frågor har vi delat in våra resultat i tre huvudteman med följande underrubriker.

Tema 1: Arbetslöshetens effekter.

Underrubriker: Arbetslöshetens påverkan på den psykiska hälsan, Arbetslöshetens påverkan på vardagen.

Tema 2: Stöd ungdomarna erhöll.

Underrubriker: Kognitivt stöd, Nätverksstöd samt Emotionellt stöd.

Tema 3: Stöd ungdomarna saknade.

Underrubriker: Meningsfullhet, Kontinuitet, Tid och engagemang samt Stödjande kontakt.

Vi har valt att dela in vår empiri på detta sätt för att vårt resultat skall bli mer lättöverskådligt. Varje tema är kopplat till våra tre frågeställningar och kommer att analyseras med hjälp av våra teoretiska referensramar stödteori, emotionell energi och empowerment samt tidigare forskning. Vårt resultat bygger på intervjuer med sex respondenter, varav tre tjejer och tre killar. Vi har valt att inte skriva ut våra respondenters namn utan benämner dem istället med bokstaven A-F. Därtill använder vi oss av begreppet hen för att inte avslöja våra respondenters könstillhörighet. Vidare har vi valt att fetmarkera de begrepp vi lyfter fram i varje citat, detta för att tydliggöra vad i citaten vi vill uppmärksamma.

6.1 Arbetslöshetens effekter

Under detta tema kommer vi att redogöra för hur ungdomarna beskriver att arbetslösheten påverkade deras livssituation. För att ta reda på detta valde vi att utforma intervjufrågor som berörde upplevelsen av att vara arbetslös, om det fanns stunder under arbetslösheten som var negativa respektive positiva, hur man såg på sina möjligheter att få jobb samt vad man associerar begreppet arbetslös med. Genom respondenternas svar kunde vi utläsa två olika riktningar, dessa har vi valt att presentera i form av två underrubriker vilka är arbetslöshetens påverkan på den psykiska hälsan samt arbetslöshetens påverkan på vardagen.

6.1.1 Arbetslöshetens påverkan på den psykiska hälsan

Våra respondenter beskriver att de var arbetslösa mellan tre månader upp till ett år. Samtliga berättar att tiden upplevdes som påfrestande. Respondent B var arbetslös i tre månader och då vi samtalar kring hur hen såg på sina möjligheter att få ett arbete under den tiden svarar B:

*”Jag hade ju tänkt först att det var jättelätt jag är ju nyutbildad och här kommer jag och jag har jättebra framtid för mig liksom. Och de sa ju det till mig på arbetsförmedlingen när jag skrev in mig också att du kommer inte bli kvar här länge, du kommer inte att vara arbetslös länge du har ju bra utbildning du är precis nyutbildad och det kommer vara jättemånga som vill ha dig. Men ju längre man är arbetslös ju mer **hopplöst** blir det”*

B beskriver här att hen från en början hade stora förhoppningar om att erhålla ett arbete men ju längre tiden gick framkom känslor av hopplöshet inför situationen. Respondent A, som var arbetslös under ett års tid, beskriver andra känslor som uppkom i samband med arbetslösheten:

*”Jag tror inte att jag fick gå på särskilt många intervjuer alls, jag fick gå dit och träffa några men så dog det ut så dom valde andra istället för mig, så det blir lite **nedstämt**, man får äntligen komma så blir det ändå nej, **självförtroendet** får sig en törn (...) ja **deprimerad**, varför väljer de inte mig? Jag är dålig, sådana grejer, **duger inte jag?**”.*

Att gång på gång bli bortvald uppfattar vi medförde ett dåligt självförtroende samt tvivel på den egna kompetensen. Detta bidrog i sin tur till nedstämdhet och känslor av att vara värdelös. Flera av våra respondenter uppger hur de sökte åtskilliga antal arbeten under tiden som arbetslösa men fick nekande svar från arbetsgivare. Ett ständigt sökande efter arbete utan resultat menar Hammarström (1996) ger upphov till en känsla av maktlöshet samt avsaknad av kontroll över tillvaron. Respondent F reagerade istället med frustration då hen blev nekad jobb:

*“Det var **frustrerande** också att få väldigt mycket nej, för man måste ju söka jobb varje dag”.*

På frågan hur det kändes svarade hen:

*”Jag kände mig **värdelös** och typ **mindre bra**”.*

Respondenterna har således beskrivit att de upplevde hopplöshet och frustration vilket medförde nedstämdhet, dåligt självförtroende samt känslan av att vara värdelös under tiden som de var arbetslösa. Dessa känslor tolkar vi som psykisk ohälsa. Enligt Hammarström (1996) finns ett tydligt samband mellan arbetslöshet och psykisk ohälsa. Hon menar att depressiva besvär innebär att individen bland annat upplever nedstämdhet och känslor av underlägsenhet, vidare riskerar en längre tid av arbetslöshet öka graden av psykisk ohälsa. Även Angelin (2009) menar att psykisk ohälsa förekommer i samband med arbetslöshet. Känslor av hopplöshet och det faktum att inte vara efterfrågad på arbetsmarknaden bidrar till självanklagelser med dåligt självförtroende som följd.

Uppkomsten av psykisk ohälsa under arbetslöshet skulle kunna förstås som brist på emotionell energi. Påtvingade situationer, som för individen är svårkontrollerade, dränerar den emotionella energin och dämpar på så sätt självförtroendet (Johansson & Lalander, 2013). Arbetslösheten utgör därmed ett socialt hinder för individen som inte är kapabel att med egen kraft kunna förändra sin livssituation. Uppkomsten av psykisk ohälsa skulle därför även kunna relateras till avsaknad av empowerment, det vill säga egenmakt (Payne, 2005).

6.1.2 Arbetslöshetens påverkan på vardagen

Utöver den psykiska hälsan berättar våra respondenter att arbetslösheten på olika sätt påverkade deras vardag. Vi kommer att redogöra för deras svar nedan. Då vi ber respondent A beskriva hur vardagen såg ut under arbetslösheten svarar hen:

*”Ja det är ju mest, ingen inkomst, eller ingen särskilt stor inkomst, ja **tristess** kan man nog kalla det, **inga rutiner**”.*

Respondent B börjar med att berätta hur tiden som arbetslös inledningsvis upplevdes som positiv men fortsätter:

*”Sen efter tre, fyra veckor övergick det till att vara **jobbigt**. Då blev det liksom riktigt jobbigt. Då kände man att **man ville göra det mesta för att få någonting att göra på dagarna.**”*

Hen fortsätter:

*”Jag vet inte **jag sov bort dagarna** så att säga. Jag har en pojkvän som jobbar skift och varannan vecka så slutar han tre och varannan vecka så slutar han vid elva på kvällen. Så när han slutade elva på kvällen då hade ju inte jag haft någon anledning att gå upp förens, ja väldigt sent, jag tror att jag sov till klockan tre någon dag bara för att jag **inte hade något att göra**. Så jag väntade ju bara på att han kom hem så att jag hade någon att umgås med för att **alla kompisar jobbar** (...) och det blir liksom väldigt tråkigt att gå omkring **själv hela dagarna**. Man börjar till och med följa en massa dåliga program på tv och oroar sig jätte mycket över hur man ska klara sig”*

Hen konstaterar vidare:

*”Det var **jobbigt att vara själv** och jag hade flyttat in i en ny lägenhet men det kändes ändå som att det var **en bur** på något sätt”.*

Intervjupersonerna beskriver på olika sätt hur tiden som arbetslös präglades av tristess och brist på rutiner i vardagen. I B:s fall medförde detta att hen sov bort dagarna och började följa dåliga program på TV. Vidare tyder hens citat på att hen var ensam och saknade social kontakt eftersom både pojkvännen och vännerna jobbade. Lägenheten kändes som en bur och vardagen skulle därför kunna betraktas som en form av isolering. Dessa beskrivningar går att relatera till Hammarström (1996) som använder begreppet *nichtsun*, vilket betyder att göra ingenting, för att beskriva unga arbetslösas situation. Hon menar att arbetslöshet medför isolering och därmed begränsad social kontakt med vänner och andra i omgivningen. Denna isolering bidrar i sin tur till avsaknad av både rutiner och meningsfullhet i vardagen.

Enligt Collins utgör social interaktion och känslan av delaktighet grundläggande element för att individen ska känna meningsfullhet i livet. Mellanmänskliga möten är en förutsättning för emotionell energi och för individens överlevnad. Brist på mänskliga möten innebär att individen innehar en låg grad av emotionell energi och påverkas negativt med dåligt självförtroende och känsla av maktlöshet som följd (Johansson & Lalander, 2013). Därför skulle isoleringen som ungdomarna beskriver präglade deras vardag kunna ha medfört en låg grad av emotionell energi och genererat känslor av ensamhet, isolering samt tristess.

Med stöd från Hammarström (1996) skulle psykisk ohälsa också kunna förstås som en möjlig orsak till isolering. Isoleringen skulle på samma sätt även kunna tolkas som en orsak till avsaknaden av rutiner som våra respondenter beskriver att de upplevde i vardagen då de var arbetslösa. Respondent B beskriver att hen upplevde stress under tiden som arbetslös på grund av den ekonomiska situationen, hen berättar:

*”Jag hade precis flyttat till en lägenhet i augusti och **man tänker på hur man ska klara hyran** och allt sånt där är ju jätte, jättejobbigt”.*

Flertalet av de ungdomar vi samtalat med beskriver att de upplevde ekonomisk stress under tiden som arbetslösa. Angelin (2009) redogör också för hur vardagen som arbetslös präglas av en ständig oro gällande den ekonomiska situationen och hur pengarna ska räcka till. Även Hammarström (1996) menar att avsaknad av inkomst kan leda till en form av ekonomisk stress. Uppkomsten av stress skulle således kunna sättas i relation till avsaknad av pengar. Vidare skulle stress kunna förstås som en reaktion på krav, normer och regler från samhället. Något som respondent E beskriver, hen säger:

*”**Man har ju press** (...) ska man jobba eller plugga? (...) man ska inte vara hemma helst känns det som, **det är väl det som samhället går ut på att man ska jobba, allting, klart man har press på sig**”.*

För respondent E innebar även arbetslösheten en känsla av utanförskap i förhållande till samhället, hen säger:

*”Jag var **stressad** när jag var arbetslös. Jag tänkte att jag inte kunde gå framåt när jag var arbetslös. Om man inte betalar skatt så har man inte rätt till något. Av samhället. **Jag kände mig utanför samhället**”.*

Angelin (2009) menar att arbetslösa ofta befinner sig i ett socialt underläge i relation till sin omgivning och är utsatta för nedvärderande attityder. Hammarström (1996) menar på liknande sätt att situationen som arbetslös medför stress på grund av normer och förväntningar från samhället men även press avseende att söka samt erhålla ett arbete. Att inte kunna leva upp till dessa krav skulle kunna förklara känslan av utanförskap som några av våra ungdomar beskriver präglade tiden som arbetslös.

Vidare hävdar Angelin (2009) att den ekonomiska situationen som arbetslösheten medför kan innebära en ofrivillig isolering eftersom möjligheten att delta i samhället försvåras. Våra respondenters upplevelser av utanförskap och isolering skulle således även kunna tolkas som att avsaknad av ekonomiska resurser medförde en låg grad av empowerment (Askheim, 2007) i bemärkelsen att ungdomarnas handlingsutrymme minskade. Detta försvårade i sin tur deras möjlighet att förändra sin livssituation och medförde på så sätt en känsla av utanförskap i förhållande till omgivningen.

Våra respondenter har följaktligen beskrivit att arbetslösheten påverkade både den psykiska hälsan samt vardagen på olika sätt. En gemensam faktor vi kunnat utläsa är att tiden som arbetslös präglades av avsaknad av både emotionell energi samt empowerment hos ungdomarna. I nästa avsnitt kommer vi att redogöra för de olika typer av stöd ungdomarna beskriver att de erhöll från arbetsmarknadsinsatser samt redogöra för hur de var till hjälp.

6.2 Stöd ungdomarna erhöll

I samband med deltagandet i arbetsmarknadsinsatser beskriver våra respondenter att de fick olika typer av stöd. Genom bearbetning av vår empiri har vi, med hjälp av Hedins stödteori, kunnat urskilja tre former av stöd som respondenterna erhöll, dessa är kognitivt stöd, nätverksstöd samt emotionellt stöd (Hedin, 1994). Vi kommer under varje tema nedan beskriva vad de olika stödformerna innefattade samt analysera hur de var till hjälp för ungdomarna under perioden av arbetslöshet och varför.

6.2.1 Kognitivt stöd

Samtliga av våra respondenter beskriver att de fick kognitivt stöd i någon form under tiden de var arbetslösa. Kognitivt stöd består av förmedling av kunskap, information samt problemlösning och vägledning. Stödet ger således individen kunskap som hjälper denna att vidga sitt tankesätt. Därtill bidrar stödet till att mottagaren får ett sammanhang samt nya sätt att förhålla sig till vardagen (Hedin, 1994).

I samband med frågor rörande vilket stöd man fick under tiden som arbetslös berättar respondent A om en kurs hen gick:

*”Ja, det var(...) en vanlig **cv-skrivarkurs, lära sig att förfina Cv:t**, hur det kan se ut och försöka få det så litet som möjligt och ändå säga så mycket som möjligt om mig själv”.*

Vi bad hen berätta mer:

*”**Cv skrivande** ja, vi fick **öva på intervjuer**, och öva på varandra, **lära oss att ringa till arbetsgivarna**, våga ta kontakten”.*

Respondent F valde praktik istället för cv-kurs och berättar:

*”Och då bestämde jag att jag ville **praktisera** så då valde jag praktik på (affärens namn, vår anmärkning) och där praktiserade jag i två månader. Och där jobbade jag på lager och packade upp varor och så och satte på priser och så fick jag jobba vid kassan också”.*

Respondent D fick hjälp av en jobbcoach i sitt arbetsökande och beskriver det såhär:

*”Vi träffades en gång i veckan tror jag, så skulle man ju hela tiden söka jobb och visa han vad man hade sökt och **cv och personligt brev**, och så satt man och **pratade om intervjuerna**, hur man skulle gå tillväga och allting, det tyckte jag var rätt bra”.*

Förutom cv-kurs fick respondent A även möjlighet att gå på studiebesök och berättar:

*”Vi fick ju gå på **studiebesök**, så det var nog de mest givande grejerna. Jag gick på nästan alla studiebesök (...)för att se alla möjliga branscher och vad folk sysslar med egentligen för att försöka få ett hum om vad jag vill bli, så det var nog det mest givande och undervisande”.*

Våra respondenter beskriver att de fick hjälp med att bearbeta sitt cv och sitt personliga brev, lärde sig att öva på intervjuer samt ringa till arbetsgivare. Utöver det så har respondenterna beskrivit att de fick praktik samt möjlighet att gå på studiebesök. Då vi frågar hur respondent A anser att kursen var till hjälp svarar hen:

*”Det kan ju ha varit ett **grundarbete** i alla fall, lagt grunden (...) **hur man ska bete sig** och **hur man ska skriva Cv:t** och hur det ska se ut. Då hade jag ändå en liten fördel gentemot dem som var helt nya i arbetsförmedlingen, så en liten grund i alla fall”.*

Respondenten beskriver här att det kognitiva stödet medförde en grundkunskap vilket anses ha gett ett litet försprång i förhållande till personer som var helt nya på arbetsförmedlingen.

F fick samma fråga rörande hens praktik och svarar:

*”**Det hjälpte ju mycket med erfarenhet**. Jag hade ju aldrig jobbat i butik förut och jag tyckte att det var jättekul. Så **då visste jag att det var det jag ville göra då** ifall jag ville söka nått, att jag ville söka i butik då. Jag älskade att stå i kassan”*

Vidare säger hen:

*”Men det var skönt att göra någonting i alla fall. Jag hade ju alltid någonting att göra. För först hade jag praktik och sen hade jag jobbcoachning och sådär. **Så jag var ju inte hemma hela dagarna utan jag gjorde ju någonting.** Om jag inte hade haft det så hade jag legat hemma och sovit hela dagen”*

Respondenten beskriver att praktiken och jobbcoachningen medförde erfarenhet samt inspiration gällande vad hen ville arbeta med i framtiden. Vidare berättar respondenten att hen inte var hemma hela dagarna utan faktiskt gjorde någonting. Detta tolkar vi som att det kognitiva stödet även medförde rutiner i vardagen.

Genom det kognitiva stödet upplevde ungdomarna att de tillförskaffade sig resurser de inte haft i samma utsträckning tidigare. Resurserna skulle kunna betraktas som hjälpmedel som gav ungdomarna stöd med syfte att förbättra deras möjligheter till att få en anställning. Det kognitiva stödet bidrog således till empowerment bland våra respondenter, eftersom de genom stödet fick makt till att förändra samt påverka sin situation (Payne, 2005).

I tidigare avsnitt rörande *arbetslöshetens effekter på den psykiska hälsan* tolkar vi att tiden som arbetslös medförde en känsla av maktlöshet bland våra respondenter det vill säga avsaknad av empowerment (Payne, 2005). Ett kognitivt stöd skulle därför kunna betraktas som ett viktigt inslag för att motverka dessa känslor hos ungdomarna och på så sätt underlätta tiden som arbetslös. Genom införskaffandet av nya verktyg återfick de makten över sin situation och detta stärkte i sin tur deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

6.2.2 Nätverksstöd

Samtliga respondenter uppger att de erhöll någon form av kognitivt stöd och som vi diskuterade ovan anser majoriteten att stödet var till hjälp på olika sätt. Vår tolkning är dock att nätverksstödet som det kognitiva stödet indirekt medförde, var av större betydelse för ungdomarna än det kognitiva stödet. Nätverksstöd inbegriper deltagande i ett nätverks gemenskap och aktiviteter vilket medför känslor av ingå i ett sammanhang (Hedin, 1994).

Då vi frågar om cv-kursen och vilken betydelse den hade berättar respondent A:

*”Jag gick ju dit mest för **social kontakt**, träffa folk och snacka(...). Det var ju viktigt, man går ju i taket om man är ensam och isolerad så jag fick ju lära känna massor av människor som jag fortfarande har viss kontakt med idag. Så det är roligt på det sättet, man måste ju träffa folk annars går det inte”.*

A beskriver att den sociala kontakten hen fick hade stor betydelse, men berättar även om vikten av att vara i samma situation som andra:

*”Det var roligt att kunna hjälpa varandra och få lite hjälp och **vi visste ju hur vi hade det, vi var i samma situation**, vi hade ju alla olika intressen och olika branscher men alla var ju i grund och botten i samma situation, **alla ville ha ett jobb**”.*

Utifrån respondentens citat går det att utläsa hur betydelsen av att befinna sig i samma situation medförde en större förståelse för de andra inom gruppen samt skapade en form av samhörighet. Respondent B har också erfårit känslan av samhörighet i samband med den aktivitet hen deltog i under tiden som arbetslös och beskriver dess betydelse såhär:

*”Det blev ju att man gick från att inte ha någon i närheten alls, till att vara en **väldigt tight grupp**. Och det var jätte viktigt för mig”.*

Respondenternas svar tyder på att deras erfarenheter av nätverksstöd präglades av social gemenskap och känslan av samhörighet, samtidigt fanns det ett gemensamt mål att ta sig ur arbetslösheten och etablera sig på arbetsmarknaden. Dessa komponenter har enligt Collins en positiv inverkan på individen och bidrar därmed till en hög grad av emotionell energi (Johansson & Lalander, 2013). Ett sätt att förstå varför nätverksstödet beskrivs som betydelsefullt bland våra respondenter är att människan söker sig till likasinnade samt en social gemenskap med bekräftelse från andra. Collins benämner detta fenomen som social magnetism, där sammanhållningen skapar en mur mot omgivningen vilket i sin tur skapar en känsla av meningsfullhet. I en solidarisk grupp skapas en hög grad av emotionell energi hos individerna (Ibid.). På frågan om vilken betydelse den sociala kontakten med andra hade svarar respondent A:

*”Det var ju massa folk där(...) så **jag var ju tvungen att snacka med nytt folk hela tiden**, nya ungdomar och vänner och sådana grejer, så då måste man våga ta för sig och snacka, utbyta erfarenheter och hjälpa varandra och sådär”.*

När vi frågar på vilket sätt det hjälpte hen fortsätter hen:

*”Jag känner att det var mest min blyghet, **social kompetens**, jag var väldigt (...) blyg, det är jag väl fortfarande, men **jag försöker ta lite mer plats nu**, så det lär jag mig, våga ta för mig och prata, lär känna nytt folk”.*

A beskriver att den sociala kontakten med andra medförde en personlig utveckling genom att hans sociala kompetens ökade. Respondenten berättar vidare att hen vågar ta för sig mer nu, vågar prata med folk samt har blivit mindre blyg. Citaten kan kopplas till Hedin (1994) som menar att ett förfogande till ett socialt nätverk och hjälpande relationer är essentiellt för en individ som befinner sig i en svår situation. Ett nätverk är betydelsefullt då det genererar gemenskap, känsla av tillhörighet samt tydliga normer vilket leder till att en person i kris kan bli bättre på att mobilisera sina egna resurser. Detta skulle således även kunna tolkas som att respondenten genom nätverksstödet erhöll en högre grad av empowerment (Payne, 2005). Respondent F berättar att nätverksstödet bidrog till mening i tillvaron, hen berättar:

*”**Man fick ju lite mening**. Man satt inte bara hemma och kollade på platsbanken utan man hade också något annat att göra, någon att prata med och träffa nya människor”.*

F berättar att nätverksstödet gav mening i bemärkelse av att hen hade något att göra på dagarna. Detta tolkar vi som att hen genom, nätverksstödet fick rutiner i

vardagen igen. Enligt respondent B bidrog stödet till en starkare självkänsla, så här berättar B att stödet var till hjälp:

*”Man vågade ta på sig nya grejer och **man byggde upp sin självkänsla lite extra** för att man kände att de här personerna tycker ju om mig, även om vi inte har känt varandra länge. Man fick tillbaks lite utav det där **hoppet och tron på sig själv** och man vågade ta på sig grejer och vågade prova nya saker. För man kände ändå att man hade dom vid sidan av, och dom tycker ju om mig. Så det blev lättare igen med deras stöd”.*

Hen fortsätter:

*”**Det stödet fick mig upp ur träsket** eller vad man ska säga. Och det gjorde väl mycket när jag väl kom till arbetsintervjuer sen, att man inte var lika nere som man hade varit innan, det var inte lika jobbigt”.*

Respondenten beskriver hur nätverksstödet gav hen en högre grad av motivation som i sin tur var till hjälp när hen sökte arbete. Detta kan förstås som en sociorituell interaktionskedja (Johansson & Lalander, 2013). Nätverksstödet genererade därmed emotionell energi som i sin tur stärkte respondent B i dennes arbetssökande. Även A:s citat visar att samhörigheten hen kände i gruppen och det faktum att de befunnit sig i samma situation genererade motivation till att ta sig vidare. A berättar:

*”Då blir det ändå (...) vi arbetslösa vi är en grupp vi ska hålla ihop och **hjälpa varandra och försöka komma ut i den andra gruppen, de som har jobb, försöka gå upp en nivå**”.*

Genom dessa citat har vi kunnat urskilja att de unga upplevde att nätverksstödet genererade en högre grad av social kompetens, rutiner i vardagen, stärkt självkänsla och självförtroende samt motivation. Under temat *arbetslöshetens effekter* har respondenterna beskrivit att detta är något de saknade under tiden de var arbetslösa. Följande skulle således kunna förstås som orsaken till varför våra respondenter beskriver att nätverksstödet fyllde en så viktig funktion under deras tid som arbetslösa.

6.2.3 Emotionellt stöd

De arbetsmarknadsinsatser som våra respondenter tog del av under tiden som arbetslösa innefattade möten med professionella. De professionella som våra respondenter framförallt lyfter upp i positiv bemärkelse är de som hade förmågan att förmedla emotionellt stöd. Emotionellt stöd inkluderar förmedling av olika känslouttryck så som engagemang, sympati, omsorg, tröst och uppmuntran (Hedin, 1994). Då vi talar om professionella, vilka ungdomarna anser var betydelsefulla under deras tid som arbetslösa, berättar respondent A om en handledare hen hade i samband med ett projekt denne deltog i och säger:

*”Han var ganska cool och ungdomlig (...)han var **rolig att snacka med, intressant**, så då blev det ju mer avslappnat, **då kan man ju prata med honom om mer saker** (...) så det tyckte jag var bra, men det beror på personalen också, alla kan ju inte vara sådär bra, men **han var väldigt bra tycker jag** (...)*

Att handledaren enligt respondenten var cool och ungdomlig samt rolig att snacka med skulle kunna tolkas som engagemang från handledaren, vilket medförde att respondenten kunde prata med honom på ett mer avslappnat sätt. Vidare berättar F om en handläggare som ansvarade för den gruppaktivitet som hen deltog i:

*”Han var ju **jätte trevlig** och han var alltid **jättepositiv** så man blev själv positiv. Så det var väl det stödet man fick av honom. Och **han försökte alltid få oss att göra någonting** inte bara sitta och kolla på vad det finns för jobb utan också kanske tänka på vad man vill göra i framtiden och så, så att man fick lite variation också och inte bara sitta och söka jobb hela dagen. Så det var skönt”*

Handledarens positiva inställning tycks ha frambringat positiva känslor hos F. Att handledaren alltid försökte få dem att göra någonting kan även uppfattas som en form av uppmuntran och förmedling av motivation från hans sida. Respondent D beskriver i följande citat betydelsen av att bli sedd av sin jobbcoach, hen säger:

*”Ja men att man **inte blir en i mängden bara**, att **han bryr sig om hur ser ditt cv ut och vad tycker du är jobbigt** inför en intervju och inte aa men så här tycker många, för det behöver inte jag tycka, han ser ju ens svagheter och styrkor och plockar upp det, vad man ska jobba på och inte”.*

Detta citat visar att jobbcoachen visade ett engagemang för respondentens individuella behov och kan därför relateras till Borg och Kristiansen (2004) som menar att möten som präglas av förståelse, intresse och utrymme för samtal bäddar för en god relation mellan hjälpare och brukare. Samtidigt hävdar Skårner och Billquist (2012) att den personliga och ömsesidiga relationen utgör en förutsättning för stödjande handlingar. När vi frågar respondent F om vad som var bra med hens handläggare svarar hen:

*”Hans humör det smittade av sig så man blev glad av honom (...) så **då kände man att det fanns fortfarande hopp**”.*

Hen fortsätter:

*”Jag blev ju **positivare till själva jobbsökandet** (...) **Det kändes inte lika jobbigt** (...) **Han gjorde ju mig mer positiv** och jag blev ju mycket gladare av att han hjälpte mig att hitta saker”*

F uttrycker att handläggarens positiva inställning medförde att hen blev mer hoppfull samt positivt inställd till jobbsökandet. På liknande sätt beskriver Borg och Kristiansen (2004) att tro och hopp gällande att få ett bättre liv är avgörande för återhämtning samt att en bättre och mer önskvärd framtid måste upplevas som något som är både möjligt och troligt. Positivitet samt tro och hopp om en bättre framtid skulle med stöd från Hammarström (1996) således kunna förstås som en

strategi och ett sätt för ungdomarna att förhålla sig till arbetslösheten och den påtvingade situation de befinner sig i.

Vidare skulle den positiva inställningen och tron på en bättre framtid skulle också kunna betraktas som att ungdomarna genom det emotionella stödet erhölet en hög grad av empowerment (Payne, 2005). Att ungdomarna upplever sig ha makt att förändra sitt liv och övervinna sociala hinder, så som arbetslösheten, kan fungera som ett verktyg i den svåra situationen. Detta medför en form av trygghet om att en förändring kommer att ske samt en känsla av att ha kontroll, det vill säga makt över sin situation.

Vidare beskriver respondent A hur handledaren var av betydelse på olika sätt i samband med det projekt hen deltog i och säger:

”Han kan ju ha bidragit till att jag vill gå dit, rolig prick att snacka med så man går ju dit och (...) man var ju inte alltid så entusiastisk att sitta där och skriva brev till tjugo, fyrtio olika arbetsgivare när man bara fick nej. Han verkligen tvingade en nästan (...) han var ju väldigt schyst, men han försökte få en att förstå, det är ju viktigt att försöka i alla fall”.

Respondenten berättar hur denne stundtals saknade lust till att söka arbete, men blev genom handledarens positiva attityd och uppmuntran motiverad att fortsätta sitt arbetssökande. Respondenten uttrycker även hur handledaren ibland nästan tvingade hen att söka arbete. Citatet går därför att relatera till Borg och Kristiansen (2004) som menar att de hjälpare med vilka man bygger upp en vänskapsliknande relation är också de som kan pusha när det behövs. För att kunna ställa krav, samt utmana brukarna krävs att en relation har byggts upp mellan de båda som präglas av tillit.

Hedin (1994) resonerar också kring relationens betydelse för stödhandlingar. För att handlingar skall uppfattas som stödjande krävs en ömsesidig relation som innefattar element som att lyssna, visa engagemang, visa förståelse samt inge trygghet. En sådan relation beskrivs som viktigare än konkreta stödhandlingar. Payne (2005) beskriver att goda relationer som innefattar en större förståelse för klientens perspektiv kan generera empowerment hos individen, och därmed bidra till makt att förändra sin situation och återfå kontroll över sitt liv.

Resonemanget ovan skulle kunna förstås som en möjlig orsak till varför respondenterna uppfattade att de professionella som förmedlade emotionellt stöd och med vilka de byggde upp en god relation, ansågs vara betydelsefulla. Stödet har alltså kunnat förmedlas på ett positivt sätt på grund av den relation som byggdes upp mellan parterna och det har i sin tur genererat empowerment hos individen. En annan möjlig förståelse till varför våra respondenter beskriver att det emotionella stödet var av betydelse är att det genererade hopp, motivation samt positivitet inför jobbsökandet, något som ungdomarna i tidigare avsnitt beskrivit av de saknade under tiden som arbetslösa. Vidare berättar A att kontakten med handledaren bidrog till en bra relation:

”Jag träffade honom i ett halvår eller ett år eller vad det var nu, då blir det ändå en slags relation, det var inte lärare elev utan det var mest jämlika ”.

Borg och Kristiansen (2004) belyser också betydelsen utav en jämlik relation mellan hjälpare och brukare. De menar att en *bra* hjälpare är någon som tar fasta på den mänskliga relationen och som inser värdet utav att utveckla ett partnerskap med brukaren som kännetecknas av jämlikhet. Respondentens svar tyder på att sociala band, parterna emellan, gav upphov till en jämlik relation som genererade emotionell energi (Johansson & Lalander, 2013). När vi fortsätter att prata om handläggaren berättar A att de fortfarande har kontakt, trots att hen inte är arbetslös längre, hen säger:

”Jag har ju fortfarande kontakt med min gamla handläggare där, jag hade kontakt med honom för några veckor sedan och berättade om mitt nuvarande jobb och hade lite frågor och funderingar om min situation”.

D berättar vad som var bra med hens jobbcoach:

”Han brydde sig ju, man blev sedd, han blev mer som en kompis”.

Respondenternas svar kan tolkas som om det emotionella stödet medförde en kompisliknande relation mellan dem och jobbcoachen. Detta går att koppla till Borg och Kristiansen(2004) vilka menar att vänskaps liknande relationer bidrar till en känsla av att kunna öppna sig, dela med sig och prata om allt vilket medför förtroende för den professionella. Vidare hävdar de att handlingar som innebär att den professionella går utanför sin roll uppfattats som betydelsefullt. Vår tolkning är att detta även haft betydelse bland våra respondenter, så som i A:s fall där hen fortfarande, trots att hen inte längre är kvar i verksamheten, har kontakt med sin handledare.

Relationerna som våra respondenter beskriver kan även förstås synonymt med det teoretiska begreppet, sociala band. Banden som skapats mellan dem tycks ha stärkts i den meningen att relationen övergått till en slags kompisrelation (Johansson & Lalander, 2013). Vår tolkning, utifrån respondenternas svar, är att emotionellt stöd genererade hopp, motivation samt positivitet inför jobb-sökandet. Därtill går det att utläsa hur stödet från professionella frambringade goda jämlika relationer som i sin tur bidrog till förtroende. Med hänsyn till våra respondenters svar är vår uppfattning att förmedling av emotionellt stöd från professionella har varit betydelsefullt för dem. På samma sätt betonar Hedin (1994) vikten av emotionellt stöd i relationer med professionella.

Våra respondenter har uppgett att de erhöll stöd i form av kognitivt stöd, nätverksstöd samt emotionellt stöd. Samtliga av dessa stöd genererade på olika sätt en högre grad av både empowerment samt emotionell energi hos ungdomarna. Dock är vår tolkning, utifrån respondenternas svar, att nätverksstödet samt det emotionella stödet var av störst betydelse bland våra respondenter under tiden de var arbetslösa. I nästa avsnitt kommer vi att fokusera på vilket stöd inom arbetsmarknadsinsatserna ungdomarna upplever att de saknade.

6.3 Stöd ungdomarna saknade

I föregående avsnitt beskriver ungdomarna att de erhöll olika former av stöd i samband med sitt deltagande i arbetsmarknadsinsatser. Dock framkommer det i

våra intervjuer att ungdomarna även upplever att de saknade stöd från dessa insatser. Utifrån ungdomarnas svar har vi kunnat urskilja fyra underrubriker vilka är meningsfullhet, kontinuitet, tid och engagemang samt stödjande kontakt. Vi kommer nedan beskriva samt analysera dessa och därtill försöka skapa en större förståelse för vad som kan ligga till grund för respondenternas svar.

6.3.1 Meningsfullhet

Under intervjuerna framkommer det att ungdomarna saknade meningsfullt kognitivt stöd under tiden de var arbetslösa. Respondent A berättar om sin upplevelse av cv-kurser denne deltog i:

”Sen att behöva gå på sådana utbildningar, cv kurser som man tyckte var totalt onödiga eftersom det bara var flum och lekstuga kan man säga, dagis (...). Ja, vissa var ju, ja nu ska vi lyssna på musik och diskutera det, men det blir ju hur kommer detta mig närmare till jobb?”

Hen fortsätter:

”Jag fick ju inte jobb via dem (...) utan det var ju kontakter, mina vänner eller pappa och sådär. Så det var ju mest slöseri med tid, jag gick ju bara dit för att få mitt aktivitetsstöd och mänsklig kontakt”.

Enligt respondenten var kurserna som denne deltog i inte till någon nytta under tiden som arbetslös, utan upplevdes snarare som tidsödslande och oseriösa. Dessutom beskriver respondenten att de inte bidrog till något jobb och benämner insatserna hen tog del av i termer av slöseri med tid samt dagis. Vidare beskriver A att hen endast gick till kurserna för den sociala kontaktens skull samt för att erhålla sitt aktivitetsstöd.

Vi tolkar detta som att kurserna inte var meningsfulla utan snarare kontraproduktiva i bemärkelse av att de tog av respondentens tid utan att leda till en anställning. Respondentens upplevelser går därför att relatera till både Angelins (2009) samt Hedbloms (2004) resonemang gällande hur arbetsmarknadsinsatser kan betraktas som meningslösa då de varken är kompetenshöjande eller leder till arbete. Vidare menar de att sådana insatser kan upplevas som en period då individen förlorar makten över sin situation vilket medför en negativ inverkan på självkänslan samt skapar frustration och utgör på så sätt en psykisk påfrestning.

Hedin (1994) menar även att formellt stöd medför krav på motprestationer från mottagaren i form av villkor som denne måste uppfylla. Dessa krav kan uppfattas som en form av dolt tvång i händelse av att insatserna inte passar mottagaren. I dessa fall minskar motivationen av att delta hos stödmottagaren. Respondentens situation skulle därför kunna betraktas som påtvingad, eftersom ett deltagande i insatserna utgjorde en förutsättning för att erhålla aktivitetsstöd. Detta skulle kunna tolkas synonymt med dränering av emotionell energi vilket i sin tur genererar känslor av maktlöshet och uppgivenhet (Johansson & Lalander, 2013). Resonemanget går även att koppla till respondent F som uttrycker sig på ett liknande sätt gällande jobbcoachningen och säger:

*”Ibland kändes det liksom som att jag inte gjorde någonting även om jag faktiskt var på jobbcoachning (...) så kändes det som att det bara var **slöseri med min tid**. Jag tänkte att dom kanske hade kunnat hjälpa mig att få någonstans att praktisera där de faktiskt visste att man skulle få ett jobb efter. Istället för att låta mig sitta på jobbcoachning hela dagen”.*

Respondent F önskade att aktiviteterna garanterat skulle leda till arbete istället för att endast uppta hens tid. Citatet går att tolkas med hjälp av Payne (2005) som menar att insatser som saknar funktion eller meningsfullhet hämmar individens egenmakt till att förändra sin situation och därmed reduceras individens empowerment. Detta skulle kunna förstås som en möjlig förklaring till varför våra respondenter upplevde insatserna som meningslösa.

Kognitivt stöd har i föregående kapitel beskrivits som meningsfullt i bemärkelse av att det bidrog till grundkunskap samt erfarenhet. Här beskriver dock respondenterna kurserna som dagis vilka bidrog till slöseri med tid och inte förde dem framåt. Detta tycker vi visar på en sorts ambivalens gällande stödet de erhöll. Å ena sidan var det till hjälp men å andra sidan blev stödet efter en tid kontraproduktivt. Detta dilemma går att relatera till Hedbloms (2004) forskning, där även hon påvisar ett paradoxalt förhållningssätt gällande aktiveringspolitikens insatser och dess betydelse för individen.

6.3.2 Kontinuitet

Utöver meningsfullhet framkommer det även under intervjuerna att flera av våra respondenter saknade kontinuitet, i bemärkelse av att ungdomarna efterfrågade stöd från en specifik handläggare på Arbetsförmedlingen under tiden de var arbetslösa. Respondent A berättar om hur kontakten med handläggaren på Arbetsförmedlingen såg ut:

*”Jag hade **inte särskilt bra kontakt** med min handläggare, så **bytte de handläggare hela tiden** så det var **ingen kontinuitet** i det. Aa så träffa “Charlotte”, nej du har **en ny nu**, så (...) måste lära känna en ny person och berätta min bakgrund igen och, nej jag orkar inte, nej, det var lite kast (...) tycker jag”*

På frågan hur det kändes svarar hen:

*”**Frustrerande**, jobbigt, de har ju mina papper och kan ju läsa och **varför kan jag inte ha samma person hela tiden**, nej det hade varit **mycket smidigare då**”.*

I respondentens svar framkommer en önskan om att träffa en specifik person på Arbetsförmedlingen. Det faktum att det inte var så upplevdes som frustrerande, eftersom hen hela tiden var tvungen att berätta sin historia om och om igen. Citaten ovan går att relatera till Skårner och Billquist (2012) som menar att en god kommunikation mellan hjälpare och brukare utgör en förutsättning för att en bra relation ska kunna utvecklas dem emellan. De belyser även vikten av en professionell kontakt att känna trygghet till som kan bidra i positiv bemärkelse under en förändringsprocess. Även Borg och Kristiansen (2004) menar att regelbunden kontakt och samarbete med professionella är faktorer som är avgörande för återhämtningsprocessen samt är en förutsättning för att utveckla en

långsiktig relation med hjälparen. De framför att en specifik hjälpare som bidrar med kontinuitet samt trygghet och utgör någon man alltid kan vända sig till är särskilt betydelsefullt vid svåra tider. Respondent B berättar att effekten av att hen hade flera olika handläggare medförde att det var nervöst att ringa till arbetsförmedlingen, hen säger:

”Och sedan blev man alltid kallad utav olika personer och man vet aldrig vem ens handläggare är och man har ingen att fråga efter när man ringer upp arbetsförmedlingen. Det var väl det som var lite nervöst. Man ville gärna ringa upp någon som man visste att man hade träffat innan ”

Hen fortsätter:

”Det var väl tre eller fyra olika personer som jag hade kontakt med om mitt ärende under den tiden jag var där”.

Då vi frågar hur respondenten önskade att det hade sett ut svarar hen:

”Då hade hon i alla fall kallat in på ett möte och satt sig ner och pratat med mig. Och att hon hade varit den som hade haft ansvar för min planering och sådär, under hela tiden. Det var främst det som var lite förvirrande liksom. Jag hade en handledare men jag fick inte träffa henne. Eller prata med henne. Så det var lite konstigt”

Hen fortsätter:

”Stöd från en specifik person på arbetsförmedlingen hade ju hjälpt mig att känna mig mer trygg där i alla fall”.

Respondenten beskriver att denne önskade en specifik person som ansvarade för hens planering samt att det var förvirrande att från gång till gång inte veta vem hen skulle träffa. Därtill menar respondenten att denne hade känt sig mer trygg om hen hade haft en specifik handläggare att kontinuerligt kunna vända sig till. Vi betraktar den bristande kontinuiteten som en indikation på att det existerade svaga sociala band mellan respondenten och handläggaren. Därmed gynnade inte denna kontakt hen i arbetssökandet då den inte genererade någon emotionell energi (Johansson & Lalander, 2013). Respondenten kände snarare frustration och förvirring i relation till sin handläggare, något som tyder på en låg grad av emotionell energi.

6.3.3 Tid och engagemang

Utöver kontinuitet beskriver ungdomarna även att de saknade stöd i form av tid och engagemang från sina handläggare på Arbetsförmedlingen. Vi frågade respondent C vem hen fick hjälp av från Arbetsförmedlingen under tiden som arbetslös? Hen svarar:

*”Jag kommer inte ihåg. Alltså det var nån coach jag hade där. Men **det var bara de första gångerna där jag träffade honom** och sen efter det så sa han att ja jag ska mejla, det finns några jobb här som jag har, jag ska mejla och bla bla bla. **Han ringde inte sen**, och efter två tre månader så ringde han och sa att jag har varit på semester. Så jag bara skit samma, jag vill inte vara inskriven längre jag går och pluggar”.*

Hen fortsätter:

*”Jag önskade att han kunde **hjälpa mig**, men det gjorde han inte”.*

Respondenten beskriver att hen saknade tid och engagemang från sin handläggare. Här går det att dra paralleller till Skårner och Billqvist (2012) vilka hävdar att tillgänglighet är en viktig aspekt som tillsammans med vetskapen om att hjälparen finns till hands och är möjlig att kontakta vid behov har en positiv betydelse för den stödjande relationen. Även Borg och Kristiansen (2004) menar att stabilitet, kontinuitet samt avsättande av tid och förmåga till flexibilitet är faktorer i relationer som bidrar till känslor av hopp samt kraft att gå vidare då man befinner sig i en svår situation. Att respondent C valde att skriva ut sig från Arbetsförmedlingen då hen inte fick detta stöd skulle således kunna tolkas som att bristen på tid, engagemang samt kontinuitet medförde känslor av hopplöshet. Därför utgör tid och engagemang från professionella viktiga förutsättningar för att kunna förmedla ett bra stöd. Respondent B berättar också att hen saknade engagemang från sin handledare på Arbetsförmedlingen, hen säger:

*”Jag hade på något sätt **velat att dom la ner lite mer tid på en som person**. Satte sig ner i något möte och planerade lite. Man får ju en planering och då får man lite snabbt gå igenom det med dom. Jag fick göra det på stående fot i väntrummet. Vilket inte kändes så bra. Även om de var jätte trevliga så **hann man inte få det här att man satt ner med någon och fick höra att såhär bör du gå tillväga utan det var väldigt hastigt och lustigt**.*

Respondentens svar tyder på att denne önskade mer engagemang samt individanpassat stöd från sin handledare i bemärkelse av att denne hade kunnat berätta hur hen skulle ha gått tillväga under arbetslösheten. Enligt Payne (2005) ligger det i den professionelles uppgift att skapa förutsättningar att förhöja graden av empowerment hos klienterna. Genom empowermentpraktik ska sociala krafter förmedlas i syfte att stärka individen till att övervinna sociala problem som utgör hinder i livssituationen. Respondentens svar tyder på en bristande empowermentpraktik från handläggarens sida eftersom det saknades både engagemang och tid. Detta kan, i likhet med en sociorituell interaktionskedja (Johansson & Lalander, 2013), resultera i försvårade möjligheter för respondenten att ta sig ur arbetslösheten.

Å andra sidan kan en möjlig orsak till handläggarnas bristande stöd förklaras utifrån Riksrevisionens rapport (RIR 2013:6) där det framkommer hur såväl organisatoriska regelverk och tidsbrist påverkar handlingsutrymmet i negativ bemärkelse. Arbetsituationen försvårar därmed möjligheten till att bistå ungdomarna med individanpassat stöd utifrån deras unika behov. Samtidigt är

befintliga insatser till största del anpassade till stora grupper vilket i sin tur försvårar individperspektivet ytterligare.

6.3.4 Stödjande kontakt

Utöver kontinuitet samt tid och engagemang framkommer det även att våra respondenter saknade en stödjande kontakt på Arbetsförmedlingen. Respondent F berättar om tiden som arbetslös såhär:

*”Det var ju jobbigt som arbetssökande (...) och **arbetsförmedlingen hjälpte inte så mycket med självförtroendet heller**. Det var bara, fortsätt söka tills du får något. Jag fick inte så mycket hjälp från dom utan, nu ser vi att du inte har någonting att göra, så vill du gå på mer jobbcoachning eller vill du ha praktik igen”*

F beskriver att det var jobbigt som arbetssökande och att Arbetsförmedlingen inte bidrog till att höja hens självförtroende, något vi tolkar att hen önskade. Respondent A beskriver på frågan vad man saknade under tiden som arbetslös och att denne önskade mer kontakt med sin handläggare och säger:

*”Det är kanske mest (...) från Arbetsförmedlingen, **ha mer kontakt med min handläggare (...) lite kontinuitet(...) att ha någon att berätta och uppdatera om hur det går, få lite råd och tips och bara ha någon att prata med, det är viktigt tycker jag”**.*

Våra respondenter berättar att de önskade mer kontakt med handläggaren samt möjlighet att prata med denne för att få råd och tips, vidare saknades hjälp med att öka självförtroendet.

Ovan nämnda citat, indikerar på bristande emotionellt stöd från handläggare på Arbetsförmedlingen (Hedin, 1994). Utifrån tidigare avsnitt har de professionella, vilka hade förmåga att förmedla emotionellt stöd, lyfts upp i positiv bemärkelse bland våra respondenter. På så sätt går det att förstå att emotionellt stöd utgjorde en viktig del i relationen mellan stödgivare och stödmottagare.

Betydelsen av emotionellt stöd skulle vidare kunna förstås utifrån Hedins (1994) resonemang gällande att en ömsesidig relation som innefattar lyhördhet och förståelse utgör en förutsättning för att handlingar skall uppfattas som stödjande. Även Borg och Kristiansen (2004) menar att mänskliga egenskaper spelar stor roll. De beskriver betydelsen utav att komma i kontakt med professionella som visar ett genuint intresse för klienter och att en sådan kontakt ofta innebär en vändpunkt i en svår situation. Samtidigt hävdar Skårner och Billquist (2012) att den personliga och ömsesidiga relationen utgör den huvudsakliga aspekten i en stödjande relation. Avsaknaden av en stödjande kontakt kan därmed tolkas som brist på emotionell energi och svaga sociala band mellan ungdomarna och deras handläggare (Johansson & Lalander, 2013). Detta hade kunnat motverkas om kontakten istället upplevts som hjälpande och på så sätt genererat empowerment (Payne, 2005).

Vidare menar Angelin (2009) att möten med professionella som präglas av empati dämpar negativa och skamfulla känslor hos klienten. Detta skulle därmed också förstås som en möjlig förklaring till varför förmedling av emotionellt stöd anses betydelsefullt bland våra respondenter.

Under detta avsnitt har vi kunnat utläsa att respondenterna efterfrågat meningsfullhet, kontinuitet, tid och engagemang, samt en stödjande kontakt. I tidigare avsnitt har vi sett att stödet respondenterna erhöll har medfört en förhöjd grad av både emotionell energi samt empowerment men i detta avsnitt ser vi att avsaknad av stöd även kan dränera empowerment samt emotionell energi. Dessa fenomen kan därför betraktas som föränderliga tillstånd och därmed medverkar olika situationer till att antingen förhöja eller dränera emotionell energi och makt (Johansson & Lalander, 2013, Payne, 2005).

7. Slutsatser

Studiens syfte var att skapa en större förståelse för ungdomars erfarenheter av arbetslöshet samt belysa vilket stöd de fick respektive saknade från de arbetsmarknadsinsatser de deltog i. Vår urvalsgrupp har således utgjorts av ungdomar som varit arbetslösa men som vid studiens genomförande erhållit en anställning. Ambitionen har inte varit att uppnå ett generaliserbart resultat i samband med studien, utan snarare en fördjupad kunskap utifrån ungdomarnas unika berättelser rörande tiden de var arbetslösa samt vilket stöd de fick och saknade från arbetsmarknadsinsatser.

Samtliga ungdomar beskriver att arbetslösheten hade en negativ inverkan på deras livssituation och påverkade den psykiska hälsan samt vardagen. Resultatet visar hur arbetslösheten genererade känslor som hopplöshet och frustration vilket i sin tur medförde en negativ inverkan på ungdomarnas självkänsla. Vi har även sett hur vardagen präglades av tristess, isolering, brist på rutiner samt stress i olika former. Dessutom går det att urskilja att arbetslösheten frambringade känslor av utanförskap i förhållande till samhället.

Alla ungdomar erhöll olika typer av stöd inom arbetsmarknadsinsatser. Vi har valt att benämna dessa kognitiva stöd, nätverksstöd samt emotionellt stöd. Genom det kognitiva stödet fick ungdomarna hjälp med att bearbeta sitt cv och personliga brev, lärde sig att öva på intervjuer samt ringa till arbetsgivare. De fick även möjlighet att praktisera samt gå på studiebesök. Vi har utläst att det kognitiva stödet genererade grundkunskap, erfarenhet samt inspiration gällande vad ungdomarna ville arbeta med i framtiden. Vidare framgår att det kognitiva stödet medförde rutiner i vardagen. Genom det kognitiva stödet tillförskaffade sig ungdomarna resurser de inte haft i samma utsträckning tidigare.

De stöd som ungdomarna lyfter upp som mest betydande inom arbetsmarknadsinsatserna är dock nätverksstöd samt emotionellt stöd. Nätverksstöd innebar social kontakt med andra i samma situation och präglades av social gemenskap och känslan av samhörighet, samtidigt fanns det ett gemensamt mål att ta sig ur arbetslösheten och etablera sig på arbetsmarknaden. Genom ungdomarnas svar har vi kunnat urskilja att nätverksstödet genererade en högre grad av social kompetens, rutiner i vardagen, stärkt självkänsla och självförtroende samt motivation.

Emotionellt stöd förmedlades av somliga professionella och bestod av engagemang samt förståelse för respondenternas individuella behov. Vidare beskrivs att dessa professionella visade ett genuint intresse samt uppmuntran och positivitet, därtill förmedlade de motivation. Dessutom utgjorde de någon respondenterna kunde vända sig till för att få råd av samt utbyta erfarenheter med. Emotionellt stöd generade hopp, motivation samt positivitet inför jobbsökandet. Därtill går det att utläsa hur stödet från professionella frambringade goda jämlika relationer som i sin tur bidrog till förtroende.

I vårt resultat framkommer det att ungdomarna även saknade stöd från arbetsmarknadsinsatserna. Dels saknade de ett meningsfullt kognitivt stöd. Kurserna som de deltog i var inte till någon nytta under tiden de var arbetslösa, utan upplevdes snarare som tidsödslande och oseriösa. Dessutom beskriver respondenterna att de inte bidrog till något jobb samt att de endast gick till kurserna för att få den sociala kontakten samt aktivitetsstöd. Dock kan vi urskilja ett ambivalent förhållningssätt gällande det kognitiva stödet eftersom det å ena sidan genererade grundläggande kunskap och erfarenhet men å andra sidan beskrivs som meningslöst och tidsödslande.

Vidare visar resultatet att det saknades stöd från handläggare på arbetsförmedlingen. Dels kan vi utläsa att kontinuitet i bemärkelse av stöd från en specifik handläggare att vända sig till saknades vilket hade kunnat medföra trygghet bland ungdomarna. Vi ser även att det saknades tid och engagemang samt individanpassat stöd, vilket skapade känslor av frustration och förvirring bland ungdomarna. Vidare framkommer det att våra respondenter efterfrågade en stödjande kontakt som hade kunnat ge tips och råd, funnits där för samtal samt bistått till att öka självförtroendet.

7.1 Avslutande reflektioner

Vi är medvetna om att arbetslöshet är ett omfattande samhällsproblem och vi har endast intervjuat sex respondenter vilket utgör en bråkdel i förhållande till problemets verkliga utbredning. Vår ambition har varit att belysa deras specifika upplevelser och syftet har därmed inte varit att fastställa några samband eller dra några generella slutsatser gällande alla arbetslösa ungdomar. Dock har vårt resultat medfört vidare reflektioner gällande ungdomsarbetslösheten och de samhällsinsatser som finns till ungdomars förfogande.

Våra respondenter lyfter upp betydelsen av den sociala gemenskap de erhöll inom de arbetsmarknadsinsatser de deltog i. Kurserna betraktades visserligen som kompetenshöjande i viss mening men det viktigaste i dessa program verkar ändå vara den sociala aspekten. Vidare beskrivs insatser som inte var individanpassade som kontraproduktiva och meningslösa i bemärkelse av att de inte ledde till något arbete.

Som vi redogjort för i bakgrunden är ett av Arbetsförmedlingens mest väsentliga mål att försöka hämma den stigande ungdomsarbetslösheten samt skapa gynnsamma villkor för unga att ta sig in på arbetsmarknaden. Ungdomar under 25 år som skriver in sig på arbetsförmedlingen ska erbjudas förmedlingsstöd redan från första dagen i arbetslöshet och insatserna ska anpassas efter individens behov

(Nilsson & Svärd, 2013). Dock kan vi utifrån våra respondenters svar utläsa att individanpassat stöd är något som saknades under tiden de var arbetslösa. Idag slussas många arbetssökande ungdomar in i samma insatser och vissa går på liknande kurser flera gånger, vilket bevisligen upplevts som slöseri med tid samt meningslöst. Detta kan vara en kostnadsfråga men vi menar att man i förlängningen både vinner på samt sparar mer pengar genom att utforma individuellt stöd utifrån ungdomars behov något som även Riksrevisionen påpekat i sin rapport (RIR 2013:6). Vi anser inte att den hjälp och de insatser som finns samt erbjuds idag är bortkastade eller värdelösa utan det handlar snarare om att bredda kunskapen och erbjuda mångfacetterad hjälp på skilda områden något vi tror skulle gagna både de professionella samt ungdomarna.

Dock blir det ett dilemma gällande att å ena sidan främja individanpassat stöd, men även lyfta fram de sociala aspekterna vilket också visat sig vara av betydelse. Vi anser därför inte att man ska ta bort de redan existerande åtgärderna utan utveckla dessa samt belysa vikten av både det individuella stödet men även den relationella betydelsen inom dessa insatser.

Vidare beskrivs professionella som haft förmågan att förmedla ett emotionellt stöd som särskilt betydande. Ungdomarna talar i positiva ordalag om de hjälpare vilka fanns där och visade ett genuint engagemang samt ingav motivation, något som blir extra viktigt då man befinner sig i en utsatt situation. Som nämndes i bakgrundskapitlet skall Arbetsförmedlingen matcha individer till anställning. Att matcha innebär att handläggare på arbetsförmedlingen utifrån ungdomarnas erfarenheter eller önskemål försöker koppla samman dem med adekvata arbeten samt erbjuda särskilda stödinsatser samt uppmuntra de unga (Nilsson & Svärd, 2013). Ungdomarna beskriver att de handläggare de träffade på arbetsförmedlingen brustit gällande att förmedla dessa stöd, då de inte fanns någon kontinuitet eller något engagemang från deras sida. Bristande kontinuitet resulterade i att ungdomarna slussades runt mellan olika kontakter vilket bidrog till frustration och otrygghet och på så sätt förstärktes ungdomarnas utsatthet ytterligare. Vi kan även urskilja att våra respondenter efterfrågade en stödjande kontakt som hade kunnat ge tips och råd, funnits där för samtal samt bistått till att öka självförtroendet. Utifrån dessa resultat vill vi belysa vikten av att se människan i en period då denna är som mest utsatt, detta är något som vi menar borde utgöra en huvudsaklig uppgift bland de professionella. Dock finns organisatoriska hinder som medför att handläggarna på Arbetsförmedlingen brottas med tidsbrist och därför inte kan tillfredsställa ungdomarnas behov på ett adekvat sätt (RIR 2013:6). Därför vill vi poängtera att problemet inte ligger hos handläggarna utan inom styrningen av verksamheten och att det är där åtgärder bör sättas in.

Vidare anser vi att det är anmärkningsvärt att det finns så mycket forskning kring ungdomsarbetslöshet och rapporter som utvärderar statliga myndigheters arbetssätt gällande vad som kan förbättras för att bedriva verksamheterna så kostnadseffektivt som möjligt. Genom intervjuer med professionella samt granskning av statistik utvärderar man verksamheterna (RIR 2013:6) MEN vart är ungdomarnas egna röster? Vi anser att fokus måste flyttas och att ungas erfarenheter är de som skall betraktas och värderas högst. Vidare menar vi att man i större utsträckning borde ta tillvara på ungdomars upplevelser och erfarenheter av arbetsmarknadsinsatser samt inse värdet av att fråga de faktiska användarna av tjänsten.

8. Referenslista

Alvesson, M. & Sköldbberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.

Arbetsförmedlingen ”Faktablad för vissa unga med funktionsnedsättning” (elektronisk) *Arbetsförmedlingen*
<<http://www.arbetsformedlingen.se/download/18.5b13d27d12d089d185180001381/vissa-unga-med-funktionsnedsattning.pdf>> (Hämtad 2014-04-22)

Arbetsförmedlingen (2014) ”Arbetsförmedlingens verksamhetsplan 2014”
Arbetsförmedlingen
<<http://www.arbetsformedlingen.se/download/18.1dba97a7142dc24a3c82a11/Arbetsf%C3%B6rmedlingens+VP+2014+.pdf>> (Hämtad 2014-04-22).

Askheim, O.P. (2007). Empowerment – olika infallsvinklar. I *Empowerment i teori och praktik*, Askheim, O.P., Starrin, B. (red.), s 18-32. Malmö: Gleerup.

Askheim, O.P. & Starrin, B. (red.). (2007). *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerup.

Angelin, A. (2009) *Den dubbla vanmaktens logik. En studie om långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande bland unga vuxna*. Lund: Socialhögskolan.

Borg, M. & Kristiansen, K. (2004): ”Recovery-Oriented Professionals: Helping Relationships in Mental Health Services” i *Journal of Mental Health* 13(5). ss 493-505. 12 s.

Bryman, A. (2011): *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Ekonomifakta (2014) ”Ungdomsarbetslöshet” (elektronisk) *Ekonomi fakta*
<<http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Arbetsmarknad/Arbetsloshet/Ungdomsarbetsloshet-per-manad/>>(Hämtad 2014-04-17).

Hall, C. & Liljeberg, L. (2011) En jobbgaranti för ungdomar? Om Arbetsförmedlingens ungdomsinsatser: Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).

Hammarström, A. (1996). *Arbetslöshet och ohälsa: Om ungdomars livsvillkor*. Lund: Studentlitteratur.

Hedblom, A., Lund University, Socialhögskolan, School of Social Work, Social Sciences, Lunds universitet, & Samhällsvetenskap. (2004). *Aktiveringspolitikens janusansikte - en studie av differentiering, inklusion och marginalisering*.

Hedin, U-C. (1994). *Socialt stöd på arbetsplatsen vid sjukdom*. Göteborgs universitet. Institutionen för socialt arbete.

Janlert, U. (2012). *Arbetslöshet och hälsa- en kunskapsöversikt*. Umeå: Universitet

- Johansson, T. & Lalander, P. (2013). *Vardagslivets socialpsykologi*. Stockholm: Liber.
- Kvale, S., Brinkmann, S. & Torhell, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lantz, A. (2013). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Nilsson, M. & Svärd, E. (2013). *Ungdomar på och utanför arbetsmarknaden- fokus på unga som varken arbetar eller studerar*. Arbetsförmedlingen.
- Nordström Skans, O. & Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. (2004). *Har ungdomsarbetslöshet långsiktiga effekter?* Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Regeringen (2014) ”Insatser för ungdomar” (elektronisk)
Arbetsmarknadsdepartementet
<<http://www.regeringen.se/sb/d/17730/a/170766>>(Hämtad 2014-04-19).
- RIR 2013:6 *Ungdomars väg till arbete-individuellt stöd och matchning mot arbetsgivare* Stockholm. Riksrevisionen
- Starrin, B. (2007). Empowerment som förhållningsätt – kan vi lära oss något av Pippi Långstrump? I *Empowerment i teori och praktik*, Askheim, O. P. & Starrin, B. (red.), Malmö: Gleerup.
- Statistiska centralbyrån (2014) ”Arbetskraftsundersökningarna” (elektronisk)
Statistiska centralbyrån <<http://www.scb.se/am0401/>>(Hämtad 2014-04-22).
- Skårner, A. & Billquist, L., Samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet, Department of Social Work, Faculty of Social Sciences, Institutionen för socialt arbete. (2012). Expertise and humanity: The supportive professional relationship from the perspective of clients in drug treatment. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 21(3), 27-43.
- SOU 2013:74 *Unga som varken arbetar eller studerar- statistik, stöd och samverkan*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.
- Oscarsson, E. (2013). *Ungdomsarbetslöshet- Mått, orsaker och politik*. Sveriges akademikers centralorganisation.
- Payne, M. & Nilsson, B. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur & Kultur.

9. Bilagor:

9.1 Bilaga 1: Intervjuguide

- Kul att du är här och vill vara med
- Studie om ungdomar som gått från arbetslöshet till anställning och vad som har varit betydelsefullt på vägen dit.
- Vi vill höra dina erfarenheter.

Innan vi börjar vill jag bara nämna för dig att:

- Våra roller under intervjun
- Frivilligt
- Möjligt att Avbryta
- Du behöver inte svara på alla frågor, inte berätta för oss varför.
- Dina svar kommer bara användas för vår studie, ej annat syfte.
- Anonymitet- Ej ditt riktiga namn ej personlig information
- Konfidentiellt -
- Största möjliga anonymitet.
- Vi skickar gärna ett exemplar till dig via mail när den är färdig om du vill.
- Tidsram! Cirka 1 timme
- Inspelning - för att vi i möjligaste mån vill använda dina egna ord.
- Kommer att raderas sen.
- Känns det okej för dig?
- Har du några frågor innan vi börjar?

Bakgrund

- * Kan du berätta kort om dig själv?
- * Hur gammal är du?
- * Har du någon utbildning?
- * Vad arbetar du med nu?
- * Vad är det för typ av anställning? hur mycket jobbar du?
- * Hur länge har du arbetat där?
- * Hur upplever du ditt arbete?
- * Har du arbetat med något tidigare?

SAMMANFATTA

Nu har vi pratat lite om dig och vad du jobbar med idag. Om vi går tillbaka lite i tiden så undrar jag om du kan berätta om...

Tiden som arbetslös

- När var du arbetslös? - Hur länge var du det?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Hur upplevde du tiden som arbetslös?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Vad tänker du på när du hör ordet "arbetslös"?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Fanns det stunder du upplevde var jobbiga?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Fanns det något som var bra med att vara arbetslös?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Om du tänker tillbaka, hur såg du på dina möjligheter att få ett jobb?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?

Övergången

- Hur gick det till när du fick jobb?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Hur kändes det (när du fick jobb)?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Vad är skillnaden mellan att vara arbetslös och att vara anställd?
- Hur menar du då? Kan du berätta mer, kan du ge exempel?
- Hur tänker du kring dig själv?
- Hur menar du då? Kan du berätta mer, kan du ge exempel?

Strukturellt stöd-Vid Nej: Hade du velat ha det? I så fall varför då?

- Upplevde du att du fick stöd från Arbetsförmedlingen under din tid som arbetslös?
- På vilket sätt? Kan du berätta mer? Kan du ge exempel?
- Av vem fick du stöd?
- Fick du stöd från någon annan instans/myndighet?
- På vilket sätt? Kan du berätta mer? Kan du ge exempel?
- Hur hjälpte det dig?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Vad var bra med ____?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Fanns det något som var mindre bra?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- På vilket sätt/ Hur utvecklades du med hjälp av stödet från ____?
- Har ditt sätt att se på dig själv förändrats av stödet du fått från ____?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- På vilket sätt tror du att _____ har varit till hjälp för att då fått en anställning?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?

Socialt stöd från familj Vid Nej: Hade du velat ha det? I så fall varför då?

- Fick du något stöd från din familj under tiden som du var arbetslös? Kan du berätta om det?

- Hur hjälpte det dig?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Vad var bra med det stödet?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Fanns det något som var mindre bra?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Hur utvecklades du med hjälp av stödet från din familj?
- Har ditt sätt att se på dig själv förändrats av stödet du fått från ____?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- På vilket sätt tror du att din familj varit till hjälp för dig att få en anställning?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?

Socialt stöd från vänner Vid Nej: Hade du velat ha det? I så fall varför då?

- Fick du något stöd från dina vänner? kan du berätta?
- Hur hjälpte det dig?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Vad var bra med det stödet?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Fanns det något som var mindre bra?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Hur har du utvecklats med hjälp av stödet från dina vänner?
- Har ditt sätt att se på dig själv förändrats av stödet du fått från ____?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- På vilket sätt tror du att dina vänner hjälpte dig att få en anställning? bättre att formulera det såhär?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?

SAMMANFATTA!

Annat stöd

- Upplever du att du har fått stöd på något annat sätt under din tid som arbetslös?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- På vilket sätt hjälpte det dig?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Vad var det som var bra med det?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Fanns det något som var mindre bra?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Hur har du utvecklats med hjälp av stödet från ____?
- Har ditt sätt att se på dig själv förändrats av stödet du fått från ____?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- På vilket sätt tror du att det ____ var till hjälp för dig att få en anställning?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?

Sammanfatta först vad man talat om.

Avgörande stöd

- Av allt som vi talat om nu.. vilket av detta tror du har haft störst betydelse för att du fick en anställning?

- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel?
- Varför då? (utveckla)
- På vilket sätt?
- Om du skulle sammanfatta stödet du fått med tre ord vilka skulle det vara då?

Avsaknad av stöd

- Fanns det något stöd som du inte fick under tiden som du var arbetslös, men som du önskar att du hade fått?
- Vad var det? Varför hade du velat ha det stödet?
- Kan du berätta mer? Hur menar du då? Kan du ge exempel? Hur kändes det?

Summera vad vi har pratat om och vad respondenten har berättat, har vi förstått det rätt? Avsluta positivt!

- Finns det något du vill tillägga?

9.2 Bilaga 2: Brev till aktörer

Hej _____!

Vi är två studenter som heter Ida och Anna och läser termin 6 på socionomprogrammet vid Göteborgs Universitet. Just nu skriver vi vår kandidatuppsats och har valt att fördjupa oss inom området ungdomsarbetslöshet.

Det finns mycket forskning kring upplevelsen av att vara arbetslös samt vilka konsekvenser ungdomsarbetslöshet får. Men vi anser att kunskapen är begränsad gällande ungdomar som tagit sig ur en arbetslöshet. Vi vill med vår studie skapa en större förståelse för vad ungdomar upplever har varit av betydelse på vägen från arbetslöshet till att etablera sig på arbetsmarknaden. Vi riktar oss till ungdomar mellan 18-24 år och söker nu deltagare till vår studie.

Vi vänder oss till Er som _____ och undrar om Ni vill hjälpa oss att förmedla informationen vidare till ungdomar som fått en anställning efter att ha varit inskrivna hos Er/ deltagit i er verksamhet? Detta skulle vara till stor hjälp för oss i vår uppsatsprocess!

Givetvis är deltagandet frivilligt och möjligt att avbryta när som helst under processens gång. Vi kommer att hantera informationen konfidentiellt och därmed eftersträva största möjliga anonymitet för våra respondenter.

Har Ni frågor gällande vår studie är Ni varmt välkomna att kontakta oss via mail eller telefon, vi berättar gärna mer!

Tack på förhand!

Vänliga hälsningar Ida Åberg & Anna Örn

9.3 Bilaga 3: Brev till respondenter

Hej!

Först vill vi tacka för visat intresse att delta i vår studie. Vi är två studenter som heter Ida och Anna och vi läser sjätte terminen på socionomprogrammet på Göteborgs Universitet. Just nu är vi i full gång med att skriva vår kandidatuppsats där vårt syfte är att undersöka ungdomars upplevelser av att gå från arbetslöshet till anställning.

I det följande kommer lite information gällande intervjun:

Vid intervjutillfället kommer vi båda att medverka och varje intervju tar cirka en timma. Vi är intresserade av att ta del av dina erfarenheter gällande att gå från arbetslöshet till att få en anställning. Vi vill veta vad du upplever har varit betydelsefullt under den perioden samt vad du anser har bidragit till att du fått ett arbete.

En kandidatuppsats är en offentlig handling och kommer därmed att kunna läsas på bland annat Göteborgs universitets bibliotek. Därför kommer vi inte att använda ditt riktiga namn utan kommer i den slutliga uppsatsen fingera dessa uppgifter. Vidare kommer den slutgiltiga uppsatsen inte innehålla några personuppgifter av sådan karaktär att du kan bli identifierad Detta för att uppnå så hög grad av anonymitet som möjligt.

Att delta i denna studie är helt frivilligt och det innebär att du kan välja att inte svara på alla frågor under intervjutillfället, och du kan när som helst avbryta din medverkan i studien. Om intresse finns så skickar vi givetvis den färdiga uppsatsen till dig som deltagit i studien.

Har du frågor gällande intervjutillfället är du varmt välkommen att höra av dig till oss, vi berättar gärna mer.

Vi ser fram emot att träffas och höra om dina erfarenheter!

Vänliga hälsningar

Anna Örn & Ida Åberg